

A
CSENDŐRSÉGI
• • LAPOK • •
KÖNYVTÁRA

13.

625/1a
CSENDŐR-LEXIKON

*Híven,
Becsülettel,
Vitézül.*

Mi sohsem pihenünk . . .

*Haladunk éj s nappal a bűnök után
És eléjük megyünk — szüntelenül
És akkor is látnak a falvak, mezők,
Ha fény, lárma, ima s minden elült.*

*Előttünk zászló leng: a becsületé.
Babér övezi és cserlevél zöldje,
És hószín selymén kakastoll ragyog!*

A CSENDŐRSÉGI LAPOK KÖNYVTÁRA

13.

A CSENDŐRSÉGI LAPOK

„CSENDŐR-LEXIKON“

ROVATÁBÓL A SZUT.-TAL KAPCSOLATOS

KÉRDÉSEK ÉS FELELETEK
GYŰJTEMÉNYE

(1928—1942)

A CSENDŐRSÉGI LAPOK KIADÁSA

1943

FELELŐS: BENEDEK MIHÁLY ALJEZREDES

TARTALOMJEGYZÉK.

(Itt csak azok a §-ok vannak felsorolva, amelyekkel kapcsolatban e segédlet kérdést és feleletet tartalmaz.)

	Oldal
Előszó	5
I. Szervezeti határozványok.	
1. §. Rendeltetés, jelleg, alárendeltség és területi illeté- kesség	9
2. §. A csendőrség egyéneinek és parancsnokságainak viszonya egymáshoz, katonai és polgári hatóságok- hoz; igénybevétele és szolgálati felelőssége	13
5. §. Előléptetés, állománykiegészítés és kilépés	20
III. Elvi határozványok.	
13. §. Szolgálati feladatok	35
14. §. A szolgálat tagozódása	61
IV. Személyes magatartás.	
15. §. Általános magatartás és viselkedés	73
16. §. Magatartás szolgálatban	87
20. §. Eljárás csendőregyének személyét vagy az egész csendőrséget érintő becsületsértés, rágalmazás, hamis vád és polgári peres ügy esetén	89
V. Belső szolgálat.	
21. §. Laktanyarend	95
22. §. Szobarend	96
24. §. Laktanya- és szállás-szemle	99
26. §. Ügyeleti, napos, készütségi és küldöncszolgálat	105
28. §. Öltözködés és felszerelés	110
29. §. Vezénylések, összpontosítások és díszkivonulások	110
VI. Közbiztonsági szolgálat.	
31. §. Területi illetékség. Szolgálati működés idegen csendőrségi és m. kir. rendőrségi területen	115
32. §. Távoltsági kimutatások és őrzési beosztások szer- kesztése. Őrskörletek portyázása	117

	Oldal
33. §. Csendőrzárór fogalma, kivezénylése, eligazítása és bevonulása	122
34. §. Portyázó járőrök eljárása általában	130
36. §. Szolgálati eb alkalmazása	135
37. §. Szolgálati órák számának meghatározása	139
38. §. Pihenők	144
39. §. Ellenőrzések	151

VII. Szolgálati jogok és azok gyakorlása.

40. §. A szolgálatban álló csendőr jogai általában	175
41. §. A szolgálati fellépés módja	181
43. §. Igazoltatás	186
44. §. Elővezetés	190
45. §. Elfogás	196
46. §. Elővezetésre és elfogásra vonatkozó különös szabályok	241
47. §. A bilincs alkalmazása	252
48. §. Kényszerítő eszközök alkalmazása	259
49. §. Fegyverhasználat	262
51. §. Fegyverhasználati esetek elbírálása	278

VIII. Megelőző szolgálat.

52. §. A megelőző szolgálatról általában	283
53. §. Helyi és személyi ismeret. Nyilvántartások vezetése	285
55. §. Korcsmák, lebujsok, gyanus helyek és gyanus egyének, szállodák ellenőrzése	293
57. §. Népgyűlés, vásár, búcsú, nyilvános multság és mozgófényképüzem ellenőrzése	300
59. §. Külföldiek ellenőrzése	307
60. §. Vadászat és halászat ellenőrzése	310
61. §. Vasút- és hajóállomáson, valamint fürdőhelyen teljesített szolgálat	319

IX. Nyomozó szolgálat.

62. §. A bűnvádi eljárásról általában	325
63. §. A bűnügyi nyomozás fogalma és célja. Bűnügyi nyomozás teljesítésére hivatott hatóságok és közegek	330
64. §. Nyomozási illetékesség	338
65. §. A nyomozás megindítása. Magánindítvány	367
66. §. A nyomozásról általában	398
67. §. Helyszíni szemle	399
68. §. Sértettek és tanúk kikérdezése. Bizalmi egyének alkalmazása	407
69. §. Gyanúsítottak kikérdezése	439
70. §. Házkutatás	443
71. §. Személymotozás	451
73. §. Tárgyak őrizetbevétele	461
74. §. Iratokkal, nyomtatványokkal, táviratokkal és levelekkel eljárás	476

	Oldal
75. §. Ismeretlen vagy szökésben levő gyanúsítottai eljárás	479
76. §. Feljelentés és tényvázlat	480
77. §. A nyomozás abbahagyása és újrafelvétele. Kiderítetlen esetekkel eljárás	512

X. A megelőző és nyomozó szolgálat különleges eseteiben való eljárás.

83. §. Eljárás a jövedéki és bortörvénybe ütköző kihágások eseteiben	519
85. §. A magyar főudvarnagyi bíróság bírói hatósága alá tartozókkal, területenkivüliséget és konzuli személyes mentességet élvezőkkel és a magyar főudvarnagyi bíróság fennhatósága alá tartozó épületekben tartózkodókkal szemben való eljárás	527
86. §. Mentelmi jogot élvezőkkel eljárás	530
87. §. Eljárás fiatakorúakkal	532
88. §. Eljárás katonai egyénekkel	541
89. §. Eljárás tüzeset, vízáradás és elemi csapas esetében	544

XI. Felszólított szolgálat.

91. §. Felhívási és megkeresési joggal bíró hatóságok és hatósági személyek	549
92. §. A felszólított szolgálat végrehajtása. Felhívások elbírálása	560
93. §. Karhatalmi szolgálat	561
95. §. Fogolykíséret és fogolyörizet	573

XII. Személyi szabályok.

98. §. A járőrvezető részére	585
100. §. Az őrsparancsnok részére	587
103. §. A szárnyparancsnok részére	597
A 25. melléklethez	601

A Szut. bevezető rendelkezései tiltják az utasítás értelmezését és ilyen tartalmú intézkedések kiadását. E tilalom az utasítás egyértelmű felfogását és egyöntetű végrehajtását kívánja biztosítani, mert a túlegyénies felfogások — legyenek bármilyen jószándékúak — helyi eltéréseket eredményeznek, a követelményeket szükség nélkül szaporítják, személyi alkalmazkodásokra kényszerítenek és erőt pazarolnak.

A magyarázat tilalma azonban nem lehet a fenti célon túlmenően is feltétlen. Maga az a körülmény, hogy az utasítást oktatni és tanulni kell, értelmezést, magyarázatot feltételez. Ha ez az utasítás szellemével és elgondolásával megegyező céltudattal és következetességgel történik és a hivatalos felfogással sem ellentétes, akkor nem káros, sőt: az egészséges egységet szolgálja, mert a helytelen különbségeket elsímítva, irányt mutat, a megértést könnyíti és a betű elméletét az élet gyakorlatához csiszolja.

E meggondolásból folyóan a honvédelmi és a belügyminiszter a Szut. megjelenése alkalmával megengedte, hogy a Csendőrségi Lapok az olvasói által hozzá intézett olyan kérdésekre is válaszolhasson, amelyek a Szut-tal kapcsolatosak, e válaszai keretében pedig a Szut. egységes oktatását és végrehajtását szolgáló útmutatásokat adhasson. A válaszokat Pinczés Zoltán vezérőrnagy, la-

punk volt főszerkesztője, a Szut. szerkesztője és „Csendő: Lexikon“ rovatunk vezetője írta.

Bajtársaink általános óhajának teszünk eleget azzal, hogy ezt az elméletileg és gyakorlatilag egyaránt értékes anyagot összegyűjtve és a Szut. szerkezete szerint rendezve közreadjuk.

E kiadványunk csak hivatalos használatra szolgál; magánúton nem lehet megszerezni.

I. SZERVEZETI HATÁROZVÁNYOK.

**1. §. RENDELTETÉS, JELLEG, ALARENDELTSÉG
ÉS TERÜLETI ILLETÉKESSÉG.**

1.

Mit kell azon érteni, hogy a csendőrség katonailag szervezett őrtestület?

Az 1881. évi III. t.-c. a csendőrséget katonailag szervezte meg. A katonai szervezettség, katonai jelleg lényege a következőkben foglalható össze:

1. A csendőrség tagjai által elkövetett büntetendő cselekmények elbírálása a katonai btk. alapján, a honvédbíróságok útján történik. Azt mondhatjuk, hogy a legélesebb, leghatározottabb és leglényegesebb különbség a polgári és katonai (csendőr) egyének között a két, egymástól független igazságszolgáltatásban rejlik.

2. A csendőrség egyéneire mind egymás között, mind pedig a honvédség egyéneihez való viszonyukban a Szolg. Szab. I. Rész XIII. fejezetében foglalt fegyelmi fenytőhatalom rendelkezései érvényesek.

3. A Szolgálati Szabályzat I. Rész és egyéb honvédségi utasítások, szabályzatok, amelyek a tisztek előléptetésére, rangmeghatározására, felülvizsgálatára, minő-

sítésére és nősülésére vonatkoznak, a csendőrtisztekre is érvényesek.

4. A csendőrtiszteket is az államfő nevezi ki s a becsületügyek intézése is a honvédségi becsületügyi szabályzat alapján történik.

5. A csendőrség tisztjei és legénysége a honvédség hasonló rendfokozatú egyéneivel egyenrangúak. A rendfokozati elnevezések és jelvények elvei a honvédségével azonosak.

6. A csendőrség zártrendben és harcban a honvédségi gyakorlati és harcszabályzatok határozványaihoz igazodik.

7. A csendőrség tagjai csendőreskü mellett katonai esküt is tesznek.

A katonai értelemben vett fegyveres erőnek azonban a csendőrség nem kiegészítő része. A fegyveres erő főhivatása ugyanis az, hogy az ország biztonságát külső ellenség ellen megvédelmezze, ezzel szemben a csendőrség főfeladata az, hogy az ország belső biztonságát tartsa fenn; a csendőrség a közbiztonság őre, ezért is nevezzük őrtestületnek.

Mit értünk személybiztonság, vagyonbiztonság, közbéke alatt?

Személybiztonság alatt az ember életének, személyes szabadságának és becsületének megővését, vagyonbiztonság alatt a vagyon ellen irányuló büntetendő cselekmények (lopás, csalás, stb.) megakadályozását értjük. Közbékének mondjuk a társadalmi osztályok, nemzetiségek és felekezetek békés együttélését.

Mit kell érteni rendészeien általában és helyi rendészetten különösen?

Rendészetten általában a közigazgatási hatalomnak rendőri természetű, megelőző, a közösségre káros jelenségeket megakadályozó (praeventiv) jellegű tevékenységét értjük. Ez abban áll, hogy a jogi, társadalmi és minden közérdekű rend megóvása végett intézményeket létesít, intézkedéseket tesz, bárholnan eredő megzavarás, veszedelem vagy károsítás ellen. Nincsen olyan, a közigazgatás szabályozása, ellenőrzése és felügyelete alatt álló életviszony, érdek és ügy, amelyre ilyen rendőri természetű cselekvőség szükséges ne lenne, amelynek rendészete ne lenne. A rendészet tehát egyetemes, mindenütt felmerülő eleme a közigazgatásnak. A szoros értelemben vett rendőri hatósági szervek egész hatáskörével ez a fogalom azért nem azonosítható, mert nagyon sok más közigazgatási szerv is gyakorol rendészetet, viszont a különleges rendőri szervek másnemű feladatokat is végeznek, nemcsak rendészetet.

Régen a rendészet (policia) szón az egész belügyi igazgatást értették, még régebben az egész állami, világi közigazgatást jelentette az egyházi igazgatással szemben. Ma már a külügyi, pénzügyi, igazságügyi, hadügyi közigazgatás a rendészet fogalmától független.

Helyi rendészetten a helyi közigazgatási (rendőri) hatóságoknak azt a hatáskörét kell érteni, amely a fentebb körvonalazott értelemben egyes életviszonyok, érdekek és ügyek ellenőrzésében, felügyeletében és szabályozásában megnyilvánul.

Vegyük például a közéletmezés kérdését. A közigazgatási hatóságnak, különösen olyan helyeken (városokban), ahol a lakosság csak kis számban, vagy egyáltalában nem foglalkozik őstermeléssel, feladata a lakos-

ságnak az elsőrendű élelmiszerekkel ellátását irányítani. Ennek az irányításnak részleteihez tartozik az élelmiszerszükséglet kielégítésének állandósítása, közegészségügyi és minőségi szempontból ellenőrzése, az arányos elosztás biztosítása stb. Ha a hatóság ezen a téren felügyeletet nem gyakorolna, súlyos, a társadalmi rendre veszedelmes bonyodalmak keletkezhetnének. Megtörténhetnének például, hogy a lakosság egy része, vagy áruuzsorások összevásárolnák az élelmiszereket s az élelmiszerek kereskedelmi forgalmát megbénítanák. A hatóságoknak ily irányú tevékenységére vonatkozólag sok írott, tételes jogszabály van. Idevágna a tejforgalmat szabályozó miniszteri rendeletek, a közegészségügyi törvény, a mezőgazdasági termények, termékek és cikkek hamisításának tilalmazásáról szóló törvény, az állategészségügyről szóló törvény s ennek végrehajtásával kapcsolatban miniszteri rendeletek, az iparügyi közigazgatást szabályozó törvények és rendeletek, a mértékügyi törvény, stb.

Az állategészségügyi, a közegészségügyi, műszaki (közvilágítási, tűzbiztonsági, útügyi, közterületek elfoglalásával felmerült ügyekkel kapcsolatos közjogi, építésügyi), iparügyi (tanoncügyi, záróraügyi), gyermekvédelmi, iskoláztatási, hadirokkantügyi, közbiztonsági, anyakönyvi, hagyatékügyi, egyesületi és gyülekezőügyi rendészet számtalan olyan rendészeti feladatot ró a helyi hatóságra, amelynek célja káros és a közérdekre veszélyes jelenségek megakadályozása előzetes intézkedésekkel. Ha a rend megsértése már megtörtént s ha szankcióval (megtorló rendelkezéssel) ellátott tiltó jogszabályok állnak fenn, akkor a rendőri bírászkodás, illetőleg az illetékes hatósághoz (bírószághoz) följelentés a kötelessége a helyi hatóságnak. Ekkor is azonban szükség lehet oly rendészeti intézkedésre, amely a meg-

torlásra váró esethez hasonló esetek előfordulását lehetőleg megakadályozza.

A gyakorlati életben természetesen nem mindig világos, mit kell helyi rendészeti ügynek tekinteni. Lehetséges, hogy a felmerült eset általános, országos érdekekkel kapcsolatos s esetleg magának az államnak biztonságát érinti. Ilyen esetek különösen az egyesülés és gyülekezés ügyeivel, külföldieknek az országban tartózkodásával, valamint a sajtó- (nyomda-) rendészettel kapcsolatosan képzelhetők.

—

Mit kell érteni „szabályrendeletek“ alatt?

A vármegyék és városok bizonyosfokú autonómiával, önállósággal vannak felruházva s ennek az autonómiának a keretében egyes kérdéseket szabályrendeletek útján, önállóan szabályoznak. A Szut. 1. pontjával azonban csak azokat a szabályrendeleteket lehet kapcsolatba hozni, amelyek valamely rendőri tilalomnak vagy rendelkezésnek a megszegését kihágásnak minősítik. Ezért rendeli el a Szut. 489. pontja, hogy az örsöket a vármegye hivatalos lapjával el kell látni. Községek önálló kihágási szabályrendeleteket nem alkothatnak, ilyen céllal csak javaslatot tehetnek a vármegyének.

2. §. A CSENDŐRSÉG EGYÉNEINEK ÉS PARANCSNOKSÁGAINAK VISZONYA EGYMÁSHOZ, KATONAI ÉS POLGÁRI HATÓSÁGOKHOZ. IGÉNYBEVÉTELE ÉS SZOLGÁLATI FELELŐSSÉGE.

10.

A közigazgatási hatóság a hozzá beérkező olyan feljelentéseket, amelyeket különféle kihágások miatt írás-

ban tesznek meg, az örsnek úgy szokta kiadni, hogy a nyomozás megejtésére vonatkozó felhívást folytatón az eredeti feljelentésre vezeti rá, azt pedig visszavárva adja ki. Az örsnek tehát mind az eredeti feljelentést, mind pedig az arra vezetett felhívást másolatba kell vennie. A Szut. 10. pont 4. bekezdésében foglalt azon tilalomra való hivatkozásra, hogy a felhívás visszavárólagos nem lehet, a közigazgatási hatóság az ügyvitel egyszerűsítésére vonatkozó 5500/M. E. 1929. számú kormányrendelet 33. §-ára hivatkozik, amely azt rendeli, hogy az elintézés lehetően magán a beadványon történjék. Melyik rendelkezéshez kell itt a kettő közül alkalmazkodni?

A Szut.-nak, mint az illetékes miniszterek egyetértő rendelkezésének szabályai, nemcsak a csendőrségre, hanem a csendőrséggel való érintkezést illetően az összes hatóságokra is kötelezők. A visszavárólagos felhívások kiadására vonatkozó tilalmat a következő okokból tartalmazza az utasítás:

A csendőrségnek azokért a szolgálati ténykedéseiért, amelyeket felhívásra teljesít, a felhívó hatóság viseli a felelősséget. A csendőrségnek szüksége van tehát arra, hogy eljárásának jogosságát és helyességét és pedig nemcsak általában, hanem a foganatosítás részleteit illetően is, szükség esetén a hatóság eredeti, hiteles rendelkezésével, felhívásával igazolhassa. A felhívó hatóság által kiadott és a hatóság főnöke által aláírt eredeti felhívást az érdekelt őrsparancsnok által készített és hitelesített házi másolat nem pótolja.

Egyébként a visszavárt rendelkezések kiadására vonatkozó tilalom nemcsak a hatóságokra, hanem még az örsök saját előljáró parancsnokságaira is vonatkozik. Ezi a tilalmat a fentebb említett okon kívül azért is ki kellett mondani, mert a csendőrörsök összes irodai munkálatait

— sokféle egyéb tennivalója, külszolgálata, stb. mellett — az őrsparancsnok rendszerint egyedül látja el. Súlyos követelmény lenne az őrsparancsnokkal szemben, hogy az előljáró parancsnokságoktól, főszolgabírótól, rendőrkapitányságoktól, ügyészségtől, bíróságtól, stb. hozzáérkező számos parancsot, felhívást, megkeresést, átiratot, stb.. stb. ne csak elintézzze, hanem még másolatba is vegye, amikor erre a célra segéderő nem áll rendelkezésére. Az ilyen visszavárólagos módon való levelezés a hatóság részéről voltaképpen nem egyéb, mint a kezelőszemélyzet munkájának a csendőrörsökre való áthárítása.

Az 5500/M. E. 1929. számú kormányrendelet 33. §-át a hatóság tévesen értelmezi. Mert ez a § azt rendeli ugyan, hogy az elintézés lehetőleg magán a beadványon történjék, de „elintézés“ alatt nem a kiadmányt, nem a tisztázatot, hanem az elintézés tervezetét, vagyis ebben az esetben a felhívás fogalmazványát érti. Ezt éppen a hivatkozott 33. §. 1. bekezdésének további szövegezéséből lehet megállapítani. A további szöveg ugyanis az ügydarabon történt elintézés az előadóíven történő elintézással állítja szembe, amiből következik, hogy „elintézés“ alatt az elintézési tervezetet, nem pedig a kiadmányt érti, amelyet előadóíven egyáltalán nem lehet kiadni.

Hogy magán a beadványon kiadmányt szerkeszteni nem lehet, kitűnik egyébként a rendelet 35. §-ából is amely a kiadmány alaki feltételeit előírja, de nem említi, hogy úgy, mint az elintézés, a kiadmányt is a beadványra lehetne reáírni. Ez a dolog természete szerint sem lehetséges, mert ebben az esetben a hatóságnak a beadványt a maga irattára részére le kellene másoltatnia, ez pedig sokszor több munkát adhat, mint a kiadmány külön letisztázása.

A Szut. 10. pont, 2. bekezdése azt mondja, hogy az őrsök, járőrök stb. a hatóságok által kiadott felhívásoknak eleget tenni tartóznak, ugyanott azonban azt is kifejezésre juttatja, hogy ezek a hatóságoknak nincsenek alárendelve. Nincs-e ellentmondás a két rendelkezés között?

A csendőrség az államnak 1. katonailag szervezett, 2. önálló, 3. közbiztonsági, 4. végrehajtó szerve. Ha az alá- vagy fölérendeltség fogalmát, valamint a hatósági rendelkezések teljesítésének kötelezettségét ebből a négy szempontból vizsgáljuk, reájövünk, hogy a kérdésben foglalt két rendelkezés között nincsen ellentét, ellenkezőleg, egyik a másikkal folyomány.

Abból a körülményből, hogy a csendőrség *katonailag szervezett* örtestület, következik, hogy tagjaira a katonai szabályzatok mértékadóak s hogy bíróilag a honvédbíráskodásnak, fegyelmileg pedig a katonai fegyelmi szabályoknak vannak alárendelve. Katonai értelemben az alárendeltség fogalma alatt az előljárók részéről az alárendeltek személye felett való rendelkezés jogát, az alárendeltek részéről pedig az előljárókkal szemben való feltétlen engedelmesség kötelezettségét értjük. Miután pedig mindkettő a Szolgálati Szabályzat I. részén alapul, világos, hogy a csendőr felett előljárói jogokat csak az gyakorolhat, akit azokkal a Szolgálati Szabályzat I. rész felruház vagy felruházhat, viszont katonai (feltétlen) engedelmisséggel a csendőr is csak annak tartozik, akivel szemben őt a Szolgálati Szabályzat I. rész arra kötelezi. Vagyis csak az előljárónak és feljebbvalónak.

Polgári egyének — legyenek még oly magas bírói vagy hatósági állásban is — előljárói jogokat nem gyakorolhatnak, mert őket erre a Szolgálati Szabályzat I. rész nem jogosítja fel. Miután azonban a csendőrség előljárók

nélkül nem működhetik, azért van szükség arra, hogy a csendőrnek saját szakértő előljárói legyenek, akik a parancsadás jogát gyakorolják, a szolgálat rendje felett őrködnek. a csendőrt kiképzik, személyes ügyeit elintézik, egyszóval gyakorolják mindazokat a jogokat, amelyeket a Szolgálati Szabályzat I. rész az előljáró számára tart fenn.

Az a körülmény, hogy a csendőrség a maga előljáróinak van alárendelve, akik a testület ügyeit a saját hatáskörükben intézik, azt jelenti, hogy testületünk *önálló*, vagyis hogy belső ügyeinek intézésébe az erre hivatott saját felsőbbségén kívül másnak nincsen beleszólása. Ez az önállóság elsősorban a csendőrség katonai rendjének, fegyelmének, kiképzésének stb. érdekeit szolgálja, de közbiztonsági érdekeket is szolgál, mert a csendőrség katonai értékét emeli s ezáltal a közbiztonsági szolgálat teljesítésére fokozottan képessé teszi.

De szükség van az önállóságra más okból is. A csendőrség állami szerv, szolgálatát tehát az ország egész területén azonos szabályok és utasítások szerint, sőt a lehetőséghez képest még részleteiben is azonos gyakorlat szerint kell teljesítenie. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha számára a rendelkezéseket egy vezetőség adja ki, ha szolgálatát egy helyről, azonos elvek szerint szabályozzák. Különös jelentősége van a csendőrség központi vezetésének karhatalmi szempontból, mert rendelkezési jogot jelent az ország egész karhatalmi ereje felett és megátalja annak hatósági területenkint (járásonkint vagy vármegyénkint) való szétforgácsolódását.

A csendőrség az országnak *közbiztonsági szerve*, vagyis feladata katonai szervezete ellenére sem ugyanaz, mint a honvédségé, hanem különleges. Miután pedig a feladata különleges, annak megoldása érdekében számára olyan különleges szabályokat is kellett alkotni, amelyekre

a honvédségnek a maga szolgálatában nincsen szüksége. A csendőrséget sokkal szorosabb kapcsolatba kellett hozni az államnak azokkal az intézményeivel és szerveivel, amelyek a közbiztonsági szolgálatot teljesítik, vezetik vagy ellenőrzik, tehát a bíróságokkal és a hatóságokkal, mint a honvédséget.

Az intézkedés, a rendelkezés joga ugyanis a közbiztonsági szolgálatban a törvény szerint a bíróságokat és a hatóságokat illeti meg, a csendőrségnek csak az a feladata, hogy azok intézkedéseinek, rendelkezéseinek stb. ott, ahol szükséges, érvényt szerezzen, azokat végrehajtsa vagy végrehajtassa. Vagyis a csendőrség az államnak, illetve a hatóságnak *végrehajtó* szerve. Még akkor is, amikor a csendőrség önálló szolgálatokat végez, amikor tehát például valakit saját kezdeményezéséből elfog, elővezet, amikor valaki ellen nyomozást teljesít, valakit megfigyel stb. nem a maga hatáskörében jár el, hanem a bíróságnak, ügyészségnek, főszolgabírónak stb. úgynevezett átruházott hatáskörében, amelynek terjedelme nem terjed túl azokon a halaszthatatlan intézkedéseken, amelyeket az arra jogosított bíróság vagy hatóság gyakorlati és fizikai akadályok miatt a kellő időben nem tud megtenni.

Miután pedig az intézkedés, a rendelkezés joga a törvény szerint a bíróságot vagy a hatóságot illeti, nagyon természetes, hogy azt: mit, mikor és miért kell végrehajtani, a rendelkező hatóság állapítja meg, a csendőrség pedig ebben a tekintetben a bírósági vagy a hatósági rendelkezésekhez köteles alkalmazkodni. Vagyis más szóval: a csendőrség a bíróságok és hatóságok rendelkezésére, szolgálatára áll s mivel intézkedéseik felett bírálatot gyakorolni nem hivatott, azokat — feltéve, hogy nem törvénytelenek vagy szabályellenesek — bírálat nélkül teljesíteni köteles. Az állam ugyanis nemcsak

jogokkal ruházza fel a maga bíróságait és hatóságait, hanem a csendőrségben a szükséges anyagi erőt is rendelkezésükre bocsátja ahhoz, hogy jogaikat minden körülmények között, tehát akkor is gyakorolni tudják, ha valaki ellenük szegül. Sem a bíróság, sem pedig a hatóság semmi hasznát nem venné azonban egy olyan karhatalomnak, amely rendelkezéseit nem teljesíti vagy csak akkor engedelmeskedik, amikor akar. Ezért kellett tehát a csendőrséget a hatóságok rendelkezéseivel szemben való engedelmességre kötelezni.

A hatóságok rendelkezési joga egyúttal a csendőrségnek velük szemben való engedelmisségi kötelezettségét jelenti ugyan, de nem jelent katonai értelemben vett alárendeltséget, mert terjedelme csak a hatóság törvényes hatáskörének keretei között mozog és főleg, mert nem jelent egyúttal a csendőr személye felett való katonai hatalmat is, amire egyébként a polgári hatóságoknak nincs is szükségük. A bíróságnak vagy a hatóságnak mindegy, hogy ki fenyíti meg a csendőrt, ha hibázik, vagy hogy ki engedélyezi számára a szabadságot, az ő szempontjából csak az a fontos, hogy felhívásait a csendőrség gyorsan, jól és pontosan teljesítse.

Nagyon természetes, hogy a parancs és felhívás iránt való kétféle engedelmisség között inkább csak jogi, mint lényegi különbség van; a katonai engedelmisség a csendőrnek katonai büntetőjogi kötelessége, míg a hatóságok iránt való engedelmisség felsőbb adminisztratív intézkedésen alapuló fegyelmi kötelezettsége. Mindazok a rendelkezések azonban, amelyek a parancs miként teljesítésére vonatkoznak, a polgári felhívások teljesítése tekintetében is fennállanak, vagyis azokat is azonnal, készséggel és olyan jól kell teljesíteni, amint csak lehetséges. Különbség mindössze abban van, hogy a csendőr, aki egy előljáró parancsát nem teljesíti, függelemsértést követ el,

míg polgári személlyel szemben — nem lévén előljáró — függelemsértést nem lehet elkövetni. A hatósági felhívás teljesítésének megtagadása sem függelemsértés tehát, hanem fegyelmi kiágás, súlyosabb esetben vétség, amelyért a csendőrt szintén felelősségre vonják ugyan, de enyhébb minősítéssel, mintha az előljárója parancsát tagadta volna meg.

A polgári hatóságok felhívási joga csak a működési területük örsein beosztott legénységi állományú egyénekre, illetve az ezek által vezetett őrsparancsnokságokra, valamint a szakaszparancsnokokra terjed ki. Tisztekkel és tisztek által vezetett parancsnokságokkal szemben a polgári bíróságoknak és hatóságoknak rendelkezési vagy felhívási joguk nincsen.

12.

Mit kell a Szut. 12. pont 2. bekezdésében foglalt rendelkezés alatt érteni, hogy: „A közbiztonsági szolgálatra vagy egyes közbiztonsági szolgálati ténykedésekre vonatkozóan a csendőrnek — saját előljáróin kívül — csak az előljárói minőségben fellépni jogosult csendőrségi feljebbvalói . . . stb. adhatnak utasítást?”

E rendelkezésen azt kell érteni, hogy a közbiztonsági szolgálatra vonatkozóan a honvédségi állománycsoportokba tartozó feljebbvalók nem adhatnak utasítást, illetve parancsot, azaz tisztán csendőrségi szakügyekben nem léphetnek fel mint előljárók, még akkor sem, ha egyébként előljárók volnának is (pl. a honvéd állomásparancsnok).

Egy helyben állomásozó honvédparancsnokság szolgálati jegyben megkeresi a fősolgabíró, hogy egy, a fogdában levő munkaszolgálatost, akit polgári ügyben ki kellett hallgatni, a község házára vezettessen elő. A fősolgabíró a szolgálati jegyet, az elővezetést elrendelő felhívással együtt, az őrsnek kiadja. Az elővezetendő munkaszolgálatos tiszti parancsnoka elrendeli a járőrnek, hogy a munkaszolgálatost megbilincselve kísérelje a kihallgatás helyére és vissza. Kérdés: felhívható-e a csendőrség tényleges szolgálatban álló katonai egyének őrkísérésére s ha igen, adhat-e a honvédparancsnokság a járőrnek utasítást arra, hogy az őrkísérést (elővezetést) hogyan fogatosítsa.

A honvédség állományában levő, ténylegesen szolgáló katonai egyének (munkaszolgálatosok) őrkísérésére a csendőrség nem hivatott; ezt a honvédségnek a saját közegeivel kell fogatosítani. A csendőrség csak azokat a katonai egyéneket köteles — az átadás helyéig — kísérni, illetőleg elővezetni, akiket maga fogott el, vagy vett, elővezetés végett, őrizetbe. A Szut. 11. pontja szerint ugyanis azokra a szolgálatokra, amelyeknek elvégzésére más hatósági szerv vagy közeg hivatott, csendőrt alkalmazni nem szabad.

Rendszerint nincs is szükség arra, hogy honvéd egyének őrkísérését a csendőrség lássa el, mert erre a célra a honvédségnek (állomásparancsnokságnak) rendszerint elegendő legénység áll rendelkezésére. Ha kivételesen mégis előfordul, hogy főleg kikülönített kisebb egységeknél, a honvéd parancsnoknak nem volna legénysége, amellyel az őrkísérést elláthatja, természetes, hogy a csendőrség azt nem fogja megtagadni, de ez csak kivételes eset lehet, nem válhat rendszerré. Ilyen esetben az elővezetés (őrkíséret) az illetékes honvédparancsnok-

ság közvetlen utasítására is foganatosítható a Szut. 9. pont 1. bekezdése értelmében.

Ha a csendőrség akár katonai, akár pedig polgári egyént elővezetés (örkíséret) végett átvett, eljárására a Szut. rendelkezései mértékadók, arra tehát, hogy pl. az elővezetést miként foganatosítsa, sem a polgári hatóság, sem pedig honvéd parancsnokság nem adhat felhívást, illetőleg utasítást. (Lásd Szut. 13. pont 3. bek.)

A Szut. 12. pont 2. bekezdése szerint a közbiztonsági szolgálatra vagy egyes közbiztonsági szolgálati ténykedésekre vonatkozóan a csendőrnek — saját előjáróin kívül — csak az előjárói minőségben fellépni jogosult csendőrségi feljebbvalói és azok a hatósági személyek adhatnak — saját hatáskörükön belül — felhívást, akik az 521. pont értelmében közvetlen felhívási joggal bírnak. E rendelkezés szerint tehát a m. kir. honvédség tisztjei vagy a csendőrrel szemben feljebbvaló altisztjei közbiztonsági természetű utasítást a csendőrnek nem adhatnak. Ha a csendőr tőlük mégis ilyen utasítást (parancsot) kapna és a parancs az utasítás rendelkezéseivel ellenkeznék, jelentse, hogy azt a Szut. hivatkozott pontja értelmében nem teljesítheti.

Az ilyen helyzet azonban rendszerint kényes, mert a honvédség tagjai a csendőrségi utasításokat nem ismerhetik olyan részletesen, mint a csendőr s megtörténhetik, hogy az utasítás (parancs) nem teljesítését a járőr részéről fegyelmetlenségnek minősítik. De minden kellemtelenségnek elejét lehet venni, ha a járőr az illető honvédségi feljebbvalóval szemben katonás, tiszteletteljes magatartást tanúsít és a jelentést is olyan módon teszi meg, amilyen érintkezési módot a feljebbvaló és alantos között a Szolg. Szab. I. rész előír. A kellemtelenség rendszerint nem is a dolog lényegéből, hanem rendszerint abból szokott keletkezni, ha a járőr a meghagyás teljesi-

tését tiszteletlen, fölényeskedő hangon, vagy a feljebbvaló tekintélyét sértő módon, mások jelenlétében stb. tagadja meg. Ezt feltétlenül kerülni kell, mert teljesen igaza van a feljebbvalónak, ha a csendőr részéről ilyesmit nem hajlandó eltűrni. Helyes magatartással a legkényesebb helyzeteket is simán meg lehet oldani, míg ezzel szemben a leghelyesebb intézkedés is kellemetlen következményeket vonhat maga után, ha azt a csendőr helytelen modorban alkalmazta.

—

A helyi szolgálatot teljesítő járőr előtt éjjeli időben egy polgári ruhába öltözött úr hadnagyként igazolja magát. Azt a parancsot adja, hogy a járőr menjen egy közeli vendéglőbe, az ott tartózkodó X. Y. szakaszvezetőt fogja el és kísérelje az őrsre. Figyelemmel a Szut. 12. pont 2. bekezdésében foglaltakra, köteles-e a járőr ezt a parancsot teljesíteni?

A Szut. 12. pont 2. bekezdése csupán a közbiztonsági szolgálatra, illetőleg a közbiztonsági szolgálattal kapcsolatos ténykedésekre vonatkozik, de nem vonatkozik olyan katonai természetű ténykedésekre, amelyek nem a Szut.-on, illetőleg nemcsak ezen, hanem a Szolg. Szab. I. rész rendelkezésén is alapulnak.

A Szut. 507. pont f) alpontja szerint a járőr, illetőleg a szolgálattelag fellépő csendőr a katonai egyént elfogja, ha arra parancsot kapott, illetőleg, ha ellenszegülő vagy garázdálkodó egyének elfogására a csendőrhöz a körülmények által igazolt felszólítást intéznek.

A Szut.-nak e rendelkezése a Szolg. Szab. I. rész 510. pontján alapszik, amelynek f) alpontja ugyanezt a rendelkezést tartalmazza. Az előjárók és feljebbvalók elfogási, illetőleg elfogatási jogára bővebb rendelkezést tartalmaz-

nak a Szolg. Szab. I. rész 507. pontjában foglaltak. Eszerint minden előjárónak, valamint a katonaaállományhoz tartozó minden feljebbvalónak — polgári ruhában is — jogában áll, hogy az alárendelt vagy alattos elfogását saját felelősségére elrendelje, vagy személyesen végrehajtsa, különösen akkor, ha az alárendeltet (alattost) büntett vagy vétség elkövetésén tettenkapja, vagy ha az illetőt ilyen bűncselekmény nyomatékos gyanuja terheli, avagy ha a jelenlévő legénységnek rossz példát ad a magaviseletével, avagy nyilvános botrányra szolgáltat alkalmat.

A Szolg. Szab. I. résznek abból a kitételéből, hogy az előjáró, illetőleg feljebbvaló a katonai egyén elfogását saját felelősségére rendeli el, következik, hogy azt a csendőr a szabályszerűen vett parancsra anélkül fogantositja, hogy bírálatába bocsátkoznék. Gyakorlati szempontból célszerű azonban a parancsot kiadó előjárót, illetőleg feljebbvalót a parancs oka, illetőleg célja felől is megkérdezni, hogy a csendőr ezzel is tisztában legyen. Ha mód és idő van rá, meg kell kérni a feljebbvalót, hogy a parancsot röviden írásban jegyezze fel a csendőr számára. Pl. „X. Y. szakaszvezető az N. vendéglőben botrányokozás miatt elfogandó“. Kelt és aláírás.

Az elfogott katonai személyt a legközelebbi honvéd állomásparancsnokságnak kell rövid írásbeli jelentéssel átadni. Az ügy nyomozásával csak külön vett rendelkezésre kell foglalkozni.

Egy tartalékos zászlós, aki nem teljesít tényleges katonai szolgálatot, a községben tartott táncmulatságon egyenruhában jelenik meg és a táncmulatságot beszüntetni szándékozó járőrrel szemben feljebbvalóként fellépve elrendeli a járőrvezetőnek, hogy a táncmulatság további folytatását ne akadályozza. Milyen magatartást tanusít-

son a járőrvezető a tartalékos zászlóssal szemben, tekintve, hogy a kérdéses alkalomkor az egyenruhát jogosulatlanul viseli.

A Szolg. Szab. I. rész 333. pont 5. alpontja szerint mindazok a rangosztályba soroló nemtényleges honvéd havidíjasok, akik nem voltak hivatásos tisztek, az egyenruhát csak olyan ünnepies vagy egyéb alkalommal viselhetik, amikor a tiszti egyenruhának, mint katonai és társadalmi kitüntetésnek, illő helye van, vagy ha katonai bűnvádi ügyben védőkként jelennek meg.

Ilyen alkalmak: az Államfő születés- és névnapja, Hősök napja, katonai ünnepélyek és emléknapiok, esküvő stb. Nem indokolja tartalékos tiszt részéről az egyenruha viselését egy táncmulatság, sőt, ilyenkor, különösen faluhelyen, egyenesen célszerű mellőzni az egyenruhát. Kétségtelen tehát, hogy a tartalékos zászlós a kérdéses alkalommal az egyenruhát jogosulatlanul viselte. Ugyancsak jogosulatlan volt az a magatartása, hogy a járőr szolgálati tennivalójába beavatkozott és feljebbvalói minőségére hivatkozva a járőrvezetőt szolgálati kötelességének mellőzésére befolyásolni igyekezett.

Arra a kérdésre, hogy ilyen esetben a járőrvezető miként viselkedjék, a helyes katonai érzék adja meg a választ.

Ha a járőr tiszti egyenruhában lévő ismeretlen személyt igazoltat, akiről megállapítja, hogy sohasem volt sem tényleges, sem tartalékos tiszt, tehát az általa viselt rendfokozatot bitorolja, világos, hogy a csendőr úgy fog vele szemben viselkedni, mint más gyanúsítottal és nem fogja neki megadni azt a különös tiszteletet, amellyel a tiszti rendfokozatnak minden körülmények között tartozik. A járőrvezetőnek bizonyára első dolga lesz az illetőt, ha lehetséges, polgári ruhába öltöztetni vagy legalábbis

megfosztani az egyenruháját minden jellegzetességtől, amelynél fogva őt a közönség tisztnek vélhetné. Ha azonban ez nem lehetséges és a járőr kénytelen az elfogottat az általa viselt tiszti egyenruhában bekísérni, akkor a járőrvezető arra fog törekedni, hogy ez minél kevesebb feltűnéssel és a — bár jogtalanul viselt — egyenruha minél kevesebb nyilvános meghurcolásával történjék. Nem fogja tehát az elfogottat községeken vagy kilométereken át gyalog, megbilincselve kísérni, hanem igyekezni fog csukott jároművet szerezni és a bekísérést azzal fogatatosítani. Ilyen indokolás mellett a felmerülő költségek elszámolását engedélyezik.

Láthatjuk tehát, hogy a csendőrnek még akkor is bizonyos tapintattal kell eljárnia, ha kétségtelen, hogy egy elfogott büntettes teljesen jogtalanul viseli az egyenruhát; a tapintat nem a büntettesnek, hanem az egyenruhának szól, amelyet szükségtelenül semmiféle okból nem szabad a nyilvánosság előtt meghurcolni.

Még inkább így kell eljárnia a csendőrnek a kérdésben említett esetben, mert a kért zászolós az egyenruhát nem jogtalanul, hanem csak jogosulatlanul viselte, ami azt jelenti, hogy az egyenruha és a rendfokozat jogosan megillette őt, csupán fegyelmi szabálytalanságot követett el azáltal, hogy azt olyan alkalommal viselte, amikor a Szolg. Szab. I. rész nem engedi meg. A tartalékos zászlóst ezért a szabálytalanságért az illetékes hadkiegészítő parancsnoksága felelősségre vonja, de ez nem jogosítja fel a csendőrt arra, hogy az egyenruhában lévő zászlóssal való érintkezésében figyelmen kívül hagyja az előírásokat, amelyeket a Szolg. Szab. I. rész a feljebbvaló és az alattos közötti érintkezésre meghatároz. Vagyis a zászlóssal szemben úgy kell viselkedni, mint feljebbvalóval: szabályszerűen tisztelni kell, a közlenivalókat pedig vigyázz-állásban kell neki jelenteni. Feltétlenül felelős-

ségre vonják a csendőrt, ha a zászlóssal, mint feljebbvalóval szemben fegyelmetlen vagy éppen kihívó magatartást tanúsít, mert ezzel nemcsak a saját katonátlanságának adja tanulejét, de a jelenlévő közönségnek is rossz példát ad.

Meg kell egyébként jegyeznünk, hogy a tartalékos zászlósnak akkor sincsen joga a csendőr intézkedésébe vagy eljárásába avatkozni, ha az egyenruhát jogosan viseli, mert a Szut. 12. pont 2. bekezdése szerint: „A közbiztonsági szolgálatra vagy egyes közbiztonsági szolgálati ténykedésekre vonatkozóan a csendőrnek — saját előljáróin kívül — csak az előljárói minőségben fellépni jogosult csendőrségi feljebbvalói és azok a hatósági személyek adhatnak — a saját hatáskörükön belül — utasítást, illetve felhívást, akik az 521. pont értelmében vele szemben közvetlen felhívási joggal bírnak“.

Nézetünk szerint a kérdésben foglalt esetben a csendőrnek a következőképpen kell eljárnia:

Ha a csendőr az egyenruhát viselő tartalékos tisztet, illetőleg tisztjelöltet személyesen ismeri és bizonyosan tudja róla, hogy nem teljesít tényleges szolgálatot, elég, ha az egyenruha jogosulatlan viselését a szárnyparancsnokságnak bejelenti. A jelentést az illetékes katonai parancsnoksághoz a szárnyparancsnok továbbítja. Csupán az egyenruha viselése miatt a tartalékos tisztet igazoltatni nem szabad (erre, ha a csendőr őt személyesen ismeri, nincs is szükség); egyáltalán személyesen csak akkor kell vele érintkezni, ha a csendőr saját tájékozódása végett valamit meg akar kérdezni, de ez se történjék kikérdezőszerűen. Ismételjük azonban: a fellépésnek és a szóbeli érintkezésnek ilyenkor is a katonai szabályok teljes megtartásával, kifogástalan fegyelmezettséggel kell történnie. Sőt: tisztekkel szemben való fellépés alkalmával a csendőrnek fokozottan kell ügyelnie arra, hogy eljárásában a

kivizsgálás alkalmával semmiféle szabálytalanságot ne lehessen megállapítani, mert különben megtörténhetik, hogy őt is felelősségre vonják.

Ha pedig az illető tiszt, vagy bárki más, aki nem csendőrségi előjáró vagy feljebbvaló, illetőleg akinek a csendőrrel szemben nincs felhívási joga, a csendőr eljárásába avatkozik, meg kell jelenteni, illetőleg udvariasan közölni kell vele, hogy a Szolgálati Utasítás értelmében közbiztonsági szolgálati ügyben a csendőr csak a saját előjáróitól, illetőleg jogosult hatósági személytől fogadhat el utasítást, kéri tehát a csendőr az illetőt, hogy ne avatkozzék az eljárásába. Ha azonban a csendőr eljárása vagy intézkedése ellen bármiféle kifogása van, jogában áll erről az őrsön vagy a szárnyparancsnokságnál jelentést tenni.

5. §. ELŐLEPTETÉS, ALLOMÁNYKIEGÉSZÍTÉS ÉS KILÉPÉS.

29.

A Szut. 29. pontja szerint rangosztályba nem sorolt havidíjasokat a 28. pont a) alpontja esetében csak megintési jegyzőkönyv előzetes felvétele alapján lehet eltávolításra javaslatba hozni. Eszerint a csendőrségnél megintési jegyzőkönyvet csak rangosztályba nem sorolt havidíjasokkal (alhadnagy, főtörzsőrmester) lehet-e felvenni, vagy pedig a többi tiszthelyettesekkel (törzsőrmester, őrmester) és csendőrökkel is felvehető-e?

A megintési jegyzőkönyv felvételére vonatkozó rendelkezéseket a Szolg. Szab. I. rész írja elő. A Szut. 17.

pontja szerint a Szolg. Szab. I. rész rendelkezései a csendőrségre is hatályosak, hacsak a csendőrségi szabályzatok másként nem rendelkeznek. A kérdésben tehát két körülményt kell figyelembe vennünk: *a)* mit rendel a megintési jegyzőkönyvre a Szolg. Szab. I. rész és *b)* milyen kivételt állapít meg ezzel szemben a Szut.

A Szolg. Szab. I. rész 646. pont 1. bekezdése szerint: „Legénységi állományú egyének lefokozása a megintési jegyzőkönyv alapján... történik“. Ebből a rendelkezésből következik, hogy kivétel nélkül minden legénységi egyénnel, akinek rendfokozata van, megintési jegyzőkönyvet lehet felvenni, ha a lefokozásoknak a 646. pont 3. bekezdésében felsorolt hibák miatt lenne helye. Nemcsak tiszthelyettesekkel tehát, hanem tisztességekkel is lehet megintési jegyzőkönyvet felvenni. Ezt megerősíti a 646. pont 3. bekezdésének utolsó mondata is, amely szerint: „A hadrakelt seregnél a megintési jegyzőkönyvet olyan tiszthelyettesekkel és tisztességekkel is fel lehet venni... stb.“, továbbá a 646. pont 10. bekezdése, amely szerint: „Ezek a rendelkezések címzetes tisztességre és tiszthelyettesekre is vonatkoznak.“

A „csendőr“ rendfokozata a szakaszvezetőével egyenlő, a csendőrré tehát a Szolg. Szab. I. részének a tisztességre vonatkozó rendelkezései mértékadók, kivéve azokat, amelyek tekintetében a Szut. kivételt állapít meg. (Ilyen kivétel pl. a Szut. 236. pont 2. bekezdése, amely szerint a véglegesített csendőr legénységgel szemben csak a Szolg. Szab. I. rész 645/C. alatt felsorolt — vagyis a tiszthelyettesek számára előírt fegyelmi fenyítés-nemeket lehet alkalmazni.) De a megintési jegyzőkönyv felvételére a csendőrrel kapcsolatban a Szut. nem állapít meg kivételt, vagyis reá a Szolg. Szab. 646. pontjának a tisztességre vonatkozó rendelkezéseit változatlanul kell, illetőleg lehet alkalmazni. Meg kell azonban je-

gyezni, hogy a megintési jegyzőkönyv felvétele nem kötelező. A parancsnok dönti el az összes körülmények mérlegelésével, hogy a megintési jegyzőkönyv felvételétől lehet-e eredményt várni vagy sem. Ha kilátás van arra, hogy a megintési jegyzőkönyv a csendőr megjavulását fogja eredményezni, annak felvételét elrendeli, ellenkező esetben megintési jegyzőkönyv felvétele nélkül hozza őt eltávolításra javaslatba. Vagyis: a csendőrt, az őrmestert és a törzsőrmestert kétféle eljárással lehet eltávolításra (és az ezzel kapcsolatos lefokozásra) javaslatba hozni: megintési jegyzőkönyv felvétele után (ha a megintett hat hónap alatt nem javult meg) vagy pedig megintési jegyzőkönyv felvétele nélkül.

Most jön a kivétel. A csendőrrel, őrmesterrel és törzsőrmesterrel szemben követhető kétféle eljárással szemben a Szut. 29. pontja szerint rangosztályba nem sorolt havidíjasokat *csak megintési jegyzőkönyv előzetes felvétele után* lehet eltávolításra javaslatba hozni. Azaz: rangosztályba nem sorolt havidíjasokkal szemben nincs meg a parancsnoknak az a mérlegelési lehetősége, mint a többi tiszthelyettesekkel és csendőrökkel szemben, hogy t. i. megintési jegyzőkönyvet vegyen-e fel vagy sem, hanem a megintési jegyzőkönyv felvétele kötelező ahhoz, hogy rangosztályba nem sorolt havidíjast eltávolításra lehessen javaslatba hozni. Ezt jelenti a Szut. 29. pontja, amelyet azért kellett a Szolg. Szab. I. részének rendelkezéseivel szemben kimondani, mert a honvédségnél a rangosztályba nem sorolt havidíjasok megintési jegyzőkönyv előzetes felvétele nélkül is lefokozhatók.

Természetes, hogy a megintési jegyzőkönyv felvételének a csendőrségnél is csak olyan esetben van helye, amikor az eltávolítás nem kötelező, hanem csak lehetséges, vagyis a Szut. 28. pont a) eseteiben, amelyek lényeg-

gükben megegyeznek a Szolg. Szab. I. rész 646. pont 3. bekezdésében foglalt esetekkel.

A megintési jegyzőkönyv felvétele nem gátolja, hogy a parancsnok egyidejűen fenyítést is szabjon ki, de a megintési jegyzőkönyv felvételét a büntetési jegyzőkönyvbe nem kell felvenni, mert az nem fenyítés, hanem közigazgatási jellegű intézkedés. A megintési jegyzőkönyvet azonban a megintett személyi okmányai között meg kell őrizni.

Ha a megintett a megjavulására kitűzött határidő után ugyan, de újra visszaesik abba a hibába, amely miatt vele megintési jegyzőkönyvet vettek fel, akkor őt — a rangosztályba nem sorolt havidíjast is — újabb megintési jegyzőkönyv felvétele nélkül lehet eltávolításra (lefokozásra) javaslatba hozni.

III. ELVI HATÁROZVÁNYOK.

13. §. SZOLGALATI FELADATOK.

64/1.

A járőr nem az örs állomáshelyén a kir. ügyészségnek elfogott gyanúsítottat ad át. Ugyanekkor a kir. ügyészség elnöke felhívja a járőrt, hogy a kir. ügyészség felügyelete alatt álló törvényszéki fogházból aznap szabaduló egyént kísérsen illetőségi helyére, amely egyúttal a járőr örs-állomásának helye is. Megokolja felhívását a kir. ügyészség elnöke azzal, hogy a szabaduló egyén bírói ítélettel kitiltatott az örsállomás és a fogház székhelye közt lévő helységről, valószínű tehát, hogy nem illetőségi, hanem az eddigi lakhelyére térne vissza. Köteles-e a járőr ezt a felhívást teljesíteni?

A kir. ügyészségi elnök felhívásának lényege az, hogy a járőr tolonckíséretet lássson el.

Minthogy a Szut. 64. pontja a tolonckíséretet mint szolgálati feladatot nem említi, a toloncolás rendjét szabályozó belügyminiszteri rendelet pedig kifejezetten azt mondja, hogy a tolonckíséret ellátása a községi előjáróság és a rendőrkapitányság feladata, sőt azt is ki mondja, hogy a csendőrséget ily célra csak akkor lehet igénybevenni, ha vasút- vagy hajóállomástól kell nagyobb számú tolonccsoportot az átvételre kijelölt hatósághoz

kísérni: a járőr a kir. ügyészségi elnöknek tolonckíséret ellátására vonatkozó felhívását teljesíteni nem köteles.

Ettől függetlenül a felhívás már azért sem teljesíthető, mert a toloncra tolonclevelet kell kiállítani, ez pedig a rendőrhatalom hatáskörébe tartozik. Tolonclevél nélkül tolonc kísérése szabálytalanság s a tolonckísérő annak van kitéve, hogy az átvételre kijelölt hatóság tolonclevél hiányában az átvételt megtagadja.

Természetesen a járőrnek ilyen esetben el kell találnia a megfelelő hangot, amellyel véleményét a felhívás jogosságáról a felhívó hatóság tudomására hozza. A Szut. 525. pontja ugyanis ily esetben feljogosítja az őrsparancsnokot, hogy a szárnyparancsnokság döntéséig felfüggesztheti a felhívás teljesítését. A felhívás azonban esetünkben nem írásban, hanem szóbelileg történvén s a járőr a felhívó hatósággal szemtől szemben áll, tehát azonnal nyilatkoznia kell. Ez a nyilatkozat azonban ne álljon egyébből, mint annak jelentéséből, hogy a járőr őrsparancsnokságának külön parancsa nélkül a felhívást nem teljesítheti. Egyúttal azt a kérést kell intézni a felhívó kir. ügyészségi elnökhöz, hogy felhívásával szíveskedjék közvetlenül az őrsparancsnokhoz, esetleg a szárnyparancsnoksághoz fordulni. Ha azután a felhívó hatóság a járőr magatartásának közelebbi okát kérdezi, ezt a Szut. rendelkezésére hivatkozással tiszteletteljesen elő kell adni. E tekintetben tehát az a lényeg, hogy a járőr magatartása ne álljon a felhívás nyers megtagadásából, illetve visszatartásából.

64/2.

X. községben egy veszett kutya megmart 5 embert, egy tehenet és kutyákkal is összemarakodott. A főszolga-

bíró kihirdettette az ebzárlatot és az illetékes örsöt több ízben is felhívta annak ellenőrzésére. Az örs járőreivel állandóan ellenőrizteti az ebzárlat betartását és mintegy 60 embert már feljelentett. A lakosság azonban ennek ellenére is szabadon tartja a kutyákat s azok éjszakánként csoportostul kóborolnak az utcákon. Mit tehet még az örs, hogy a lakosságot a kiadott rendelkezés betartására kényszerítse?

Ha az örs az ebzárlat be nem tartása miatt 60 embert feljelentett, az eredménytelenség miatt a mulasztás vádjával nem illehető, mert nyilvánvaló, hogy ellenőrzési és feljelentési kötelezettségének a legalaposabban tett eleget. Egyebet ezután sem tehet, mert az ebzárlat mellőzése passzív kihágás s nézetünk szerint nem lehet elfogást alkalmazni az ellen, aki a kutyáját a csendőr figyelmeztetése ellenére sem köti meg. Ahhoz joga van a járőrnek, hogy azokat, akiknek a kutyája éjszaka szabadon kóborol, felköltse és a kutya kötvartására figyelmeztesse, de elfogással élni azokkal szemben sem lehet, akik ennek a figyelmeztetésnek nem tesznek eleget. Ha azokat, akiket az örs feljelentett, a kihágási eljárás során érzékenyen megbünteti a főszolgabíró, nézetünk szerint egy-kettőre megszűnik a szabadon kóborló kutyák garázdálkodása. Ha az őrsparancsnok azt látja, hogy minden igyekezete eredménytelen marad, keresse fel személyesen a főszolgabírót és jelentse be nála a helyzetet részletesen.

64/5.

A Szut. 64. 5) pontja szerint a csendőr, illetőleg az őrsparancsnokság szolgálati feladata többek közt az ál-

lami és társadalmi rend és a vallás ellen irányuló, valamint a nemzetiségi és munkásmozgalmakat, ezenkívül egyéb társadalmi mozgalmakat is figyelemmel kísérni, észleleteiről jelentést tenni, sürgős esetben közbelépni. Mit értünk itt egyéb társadalmi mozgalmakon?

A Szut. eme rendelkezése szempontjából „egyéb társadalmi mozgalmak“ megjelölésen érteni kell minden inozgalmat, amely akár valamely város, község, pusztalakosainak egyetemessége, akár egyes társadalmi osztályai vagy hivatásbeli csoportjai, vagy akár csak egyes egyének bármilyen célból is megindítanak. A Szut. ez a rendelkezése folytán tehát a csendőr nem lehet olyan naiv, hogy szeme láttára valamely megtévesztő zászló alatt akármilyen állam- vagy társadalomellenes mozgalmat szervezhessenek. A csendőrnek az örs területén minden társadalmi megmozdulásról tudnia kell, s véleményyt kell alkotnia magának a mozgalom valódi természetéről és jelentőségéről. Megfigyeléseit megteheti anélkül, hogy túllőne a célon, zaklatásszerűen lépne fel, mert ha csak a mozgalom kezdőit, vezetőit és résztvevőit ismeri személyük szerint, már eleget tudhat. Megfigyelése körébe kell tehát a csendőrnek vonnia a jótékonyossági, sport- vagy érdekképviselőre irányuló mozgalmakat is, mert sohasem lehet tudni, mily célok és kik lappanganak az ártatlannak látszó mozgalom mögött. Azt minden csendőrnek tudnia kell, hogy a szervezkedések igen gyakran műveltségterjesztő, gyermekvédelmi, hegymászó, betegsegítő vagy vigalmi egyesületek és csoportok alakjában történnek s látszat szerint ezektől a céloktól nem is térnek el; a valódi célról csak egyikét vezető tud és sokszor megesik az, hogy az összetoborzottak nagyrésze is jóhiszemű. Ilyenkor ezeknek a jóhiszeműeknek észrevétlen lelki megfertőzése a szervezke-

dés legközelebről kitűzött célja. Mindenesetre a társadalmi megmozdulásokról a csendőrnek jól kell értesülve lennie s ezért az országos mozgalmak helyi szervezeteinek működését vagy helyi visszaverődését sem szabad figyelmen kívül hagynia. Ugyanezek az okok teszik kötelességévé azt is a csendőrnek, hogy valamely alkalminak látszó s nem állandó szervezkedésre irányuló mozgalomról is kellő értesülést szerezzen. Ismételjük azonban, hogy ezeknek a megfigyeléseknek tapintatos, sőt leplezve kell megtörténniök, tekintve a gyülekezés jogának tiszteletbentartását és azt, hogy ha a csendőrségi megfigyelés észrevehető, máris elvesztette értelmét.

64/6.

A Szut. 64/6. pontja szerint a csendőr szolgálati feladatai közé tartozik nemzetvédelmi szempontból megfigyeléseket végezni. Mit kell itt érteni közelebről nemzetvédelmi szemponton?

A Szut.-nak ez a helye főként az egészséges nemzeti közvélemény védelmét tartja szem előtt. Gondol azokra az ostobákra vagy tudatos gonosztevőkre, akik bárgyú vagy ellenséges célokat szolgáló hírekkel, nézetekkel vagy elejtett kijelentésekkel megmérgezik a lakosság egészséges nézeteit s veszélyeztetik a vallási és társadalmi békét, a hatóságok pártatlanságába vetett bizalmat, a tisztas hagyományokat és általában a társadalom nyugalmit és az állami élet zavartalanságát. Ha a lakosság körében bizonyos mozgolódást, nyugtalanságot észlel, furcsa nézeteket hall olyanoktól, akikről ezt feltételezni nem lehetett volna, ha bizonyos ellenséges szellem

kezd végigvonulni valamely falun, ha csoportban álló emberek hirtelen elhallgatnak, ha hatósági vagy annak látszó ember feléjük közeledik, ha bizonyos összebeszélészerű dac nyilvánul meg valamely társadalmi vagy honpolgári kötelesség teljesítésekor stb., akkor a csendőrnek azokat kell megkeresnie, akik ennek az aknamunkának az irányítói és részesei.

A csendőrnek ilyenkor óvatosnak, körültekintőnek kell lennie, úgy kell tennie, mintha mit sem venne észre. Csak ily módon tudja megállapítani a dolgok hátterét, csak ily módon juthat el az esetleges bujtogatók személyéig. Nincs kizárva természetesen, hogy a lakosság nyugtalanodását egyéb okok idézik elő. A fontos az, hogy a csendőr mindennek okát pontosan megtudja, mert csak így tehet kellő intézkedésekre alapot nyújtó jelentést felettes parancsnokságának.

64/9.

Köteles-e a csendőrség a tolonckíséretet teljesíteni?

A Szut. 64. pontja egyenként felsorolja azokat a szolgálatokat, amelyeket a csendőrség akár önállóan, akár pedig felhívásra végezni köteles, a 65. pont 1. bekezdése pedig megmondja, hogy a 64. pontban fel nem sorolt szolgálatokra a csendőrt senki sem veheti igénybe. Miután pedig a 64. pont 9. alpontja csak elfogásokról és elővezetésekről beszél s nem említi a tolonckíséretet is, mint a csendőrség kötelességét, következik, hogy a csendőrség tolonckíséretet végezni nem köteles. Ezt a szolgálatot a községi közegeknek kell végezniök.

Természetes azonban, hogy ha a főszolgabíró a to-

lonckíséretet elővezetési felhívás formájában rendeli el, akkor azt teljesíteni kell, ilyen esetben azonban a szárnyparancsnokságnak jelentést kell tenni. A szárnyparancsnok úr bizonyára megtalálja a módját, hogy a főszolgabíróval érintkezésbe lépve, meggyőzze őt, hogy a csendőrök ilyen szolgálatokra való igénybevétele s azok miatt fontosabb közbiztonsági szolgálattól való elvonása sem a csendőrségnek, sem a hatóságnak nem érdeke.

64/17.

A Szut. 64. pont 17. alpontja értelmében a csendőrség köteles az illetékes méntelepvezetőségek megkeresésére az állami ménék ellenőrzésében közreműködni, zugméneket kinyomozni és azok tulajdonosaival szemben eljárni. Mi a célja és lényege ennek a szolgálatnak? Csak a méntelepvezetőségek megkeresésére végezheti-e ezeket a tennivalókat a csendőrség, vagy saját kezdeményezéséből is?

Az államnak fontos érdekei fűződnek ahhoz, hogy az ország lóállománya minél nemesebb, tisztább fajú, vagyis minél egészségesebb és munkabíróbb legyen. Nemcsak katonai szempontból, de a mezőgazdaság érdekében is meg kell akadályozni, hogy lóállományunk hibás, gyenge egyedek párosítása folytán elsatnyuljon, elkorcsosodjék, hiszen mindnyájan tudjuk, mennyivel kevesebbet ér a korcs, hibás, gyenge ló az erősnél, hibátlannál. De érdekünk a lóállományunk nemesítése azért is, mert a magyar gazdák igen sok lovat adnak el külföldre; sok ezerre rúg évente a lovak száma, amit idegen államoknak, főleg katonai bizottságai Magyarországon összevásárolnak.

Ezek a bizottságok azonban jól megnézik a lovat; csak egészen elsőrangú, hibátlan katonalovat vásárolnak meg, a selejtes a gazda nyakán marad.

Lóállományunk fajtisztaságát csak a szülőgyedeken keresztül lehet biztosítani azáltal, hogy elsatnyult, korcs, hibás állatok párosodását megakadályozzuk. Ennek ellenőrzését az államnak erre szolgáló szervei, a mezőgazdasági kamarák és az állami méntelepek végzik. Az ideális megoldás persze az lenne, ha mindkét szülőgyedet: a kancát és a mént is ellenőrizni lehetne; de a gazdák tulajdonában levő összes tenyészkanccák kiválogatása és általános ellenőrzése gyakorlatilag nem oldható meg, ezért az állam kénytelen megelégedni azzal, hogy legalább az apaállatokat kiválogatja és ellenőrzése alatt tartja.

Az apaállatok révén azonban az állam a lótenyésztést nemcsak ellenőrzi, de irányítja is. Minden vidéken olyan tájfajta ménnel fedeztet, amely az illető vidék jellegének és szükségleteinek legjobban megfelel. (Hegyes vidékre például lipicai, alföldi vidékre nonius mént küld stb.) Ügyel arra is, hogy kereszteződésre alkalmatlan fajták, például hideg- és melegvérű lovak ne fedeztessenek, mert az ilyen természetellenes kereszteződésből csak korcs ivadékok származhatnak.

Ezért van elrendelve, hogy fedeztetni csak állami ménnel, vagy olyan magánménnel szabad, amelyet megvizsgáltak és fedeztetési célokra alkalmasnak minősítettek. Vannak azonban lelkiismeretlen emberek, akik nem törődnek a nemzetgazdasági érdekekkel, hanem haszonlesésből olyan magánméneiket is fedeztetésre használják, amelyek arra nem alkalmasak. Ezt persze, miután meg van tiltva, titokban cselekszik. Megkönnyíti a visszaéléseiket sok gazda könnyelműsége is, akik azért, hogy a fedeztetési díjon takarékoskodjanak, vagy hogy a lovaikat ne kelljen az esetleg távollevő állami ménhez vinniök, titokban

inkább nem minősített, ú. n. zugménekkel fedeztetnek. Természetes, hogy erre nagyon ráfizethetnek, mert a pénzt, amit a fedeztetési díjon vagy az utazáson megtakarítanak, sokszorosan ráfizetik azáltal, hogy silány lóhoz jutnak.

Meg kell jegyezni, hogy ménlovat tartani szabad és azzal a saját lovait bárki fedeztetheti, csak másoknak nem szabad a fedeztetést megengedni, vagyis a mént engedély nélkül nem szabad közhasználatra bocsátani. Ha valamelyik vidéken a zugménekkel való fedeztetés nagyon elharapózik, a földművelésügyi miniszternek joga van a magántulajdonban levő, közhasználatra nem szolgáló méneknek is az ellenőrzését, sőt még az ivartalanítást is elrendelni.

Aki ménlovat engedély nélkül fedeztetés céljából közhasználatra bocsát, az 1927 : XXV. t.-c. 6. §-ába ütköző kihágást követ el. Az ilyen kihágást a csendőrség nemcsak az illetékes méntelepvezetőségnek, vagy másnak a feljelentésére, illetve megkeresésére, hanem hivatalból is köteles nyomozni és feljelenteni. A Szut. 64. pont 17. alpontja csak azért emeli ki, hogy a csendőrség az ellenőrzést a méntelepvezetőségek megkeresésére köteles fogatósítani, mert a méntelep-parancsnokságok a Szut.-nak sem az 521., sem az 522. pontjában nem szerepelnek azok között a hatóságok stb. között, amelyek a csendőrségnek közvetlen felhívást, illetve megkeresést adhatnak. Azért nem voltak e pontok egyikébe sem felvehetőek, mert megkeresési joguk nem általános, hanem csak az állami és zugmének ellenőrzésére vonatkozhatik; a 64. pont 17. alpontjában tehát külön el kellett rendelni, hogy ilyen tárgyú közvetlen megkereséseiket az örsök teljesíteni kötelesek.

A zugmének ellenőrzése a csendőrség részéről úgy történik, hogy az örs figyelemmel kíséri mindazokat,

akiknek fedeztetési célra nem minősített ménlovuk van, hogy titokban nem fedeztetnek-e másoknak. Ha igen, az előfordult eseteket megállapítja és a főszolgabírónak feljeli. A feljelentésben meg kell említeni, hogy a tulajdonos a zugménnel pénzért (nyereségvágyból) vagy ingyen (szívességből) fedeztetett-e? Az előbbi esetben ugyanis elzárásbüntetést is lehet alkalmazni, az utóbbi esetben csak pénzbírságot.

A zugménnek ellenőrzésén kívül a csendőrségnek az állami ménnek ellenőrzésében is közre kell működnie. Erről a következőket kell tudni:

Kétféle állami mén van: méntelepi és bérbeadott. ú. n. bérmén. A bérmén is állami tulajdon, de fedeztetési célokra magánosoknak bérbeadják. Az ilyen bérménnel a bérlő maga fedeztet és a fedeztetési díjak az ő tulajdonát képezik. Tekintettel arra, hogy ilyen ménekkel a fedeztetés nem esik közigazgatási korlátozás alá, (csak az van meghatározva, hogy a ménre — kora szerint — legfeljebb hány kancát szabad fedeztetni) a ménért pedig a bérlő anyagi felelősséggel tartozik, a bérmének ellenőrzése körül a csendőrségnek nincs tennivalója, annál kevésbbé, mert bérmént csak egészen megbízható helyre (például nagyobb uradalmaknak) szoktak kiadni s ott is állatorvosi ellenőrzés alatt tartják.

A bérbe nem adott, vagyis állami kezelésben megtartott méntelepi ménnek fedeztető állomásokra vannak kihelyezve. A fedeztető állomások helyei évenként változnak aszerint, hogy a gazdák mikor, hova, hány mént igényelnek. A fedeztető állomások rendszerint március 1-től június 30-ig vannak künn a községekben, de van eset, hogy egyes állomásokat már február 1-én is kihelyeznek.

A fedeztető állomás vezetője, ha csak 2—3 mén van, egy méneskatona, ha több ló van, akkor altiszt. A fedeztető

állomások kihelyezéséről a méntelep parancsnokság az illetékes örsöt rendszerint értesíteni szokta, de ha nem értesíti is, az altiszt vagy a méneskatona az örsön megérkezése után azonnal jelentkezni köteles.

Az istálló falára, amelyben a ménnek el vannak helyezve, ki kell függesztve lennie az istállórendnek. Az istállórend felsorolja a ménnek ápolására vonatkozó rendelkezéseket, az etetési, itatási, jártatási időt stb. A járőröknek tehát mindenekelőtt azt kell ellenőrizniök, hogy a méneskar altiszt vagy a méneskatona betartja-e az istállórendet; lelkiismeretesen ápolja-e a méneket; ha a járőr etetési vagy itatási időben érkezik: az etetés vagy itatás idejében történik-e. A méneket csak a meghatározott jártatóhelyen szabad lovagolni és nem szabad például sétalovaglásra használni.

Állami ménnel csak az előírt fedeztetési díj ellenében szabad fedeztetni. Az altiszt vagy a méneskatona a beszedett fedeztetési díjakat legkésőbb a következő napon a község előljáróságához befizetni köteles. Ezt a községi előljáróság egy tagjának, aki erre ki van jelölve, ellenőriznie kell. Ingyen, szívességből nem szabad fedeztetni.

Ha a járőr a fedeztető állomás vezetője részéről bármiféle visszaélést vagy kihágást észlel, vagy ha az illető katonai szempontból kifogásolható egyéni magatartást tanúsít, az illetékes méntelep-parancsnoksághoz kell feljelenteni.

64/18.

A Szut. 64. pontja értelmében (18. alpont) a határőrség által csempészetten tettenért s átadott idegenhonos jogtalan határátlépőket a csendőr a tényleírással együtt a kir. ügyészséghez továbbítja. A Szut. 492. pontja értel-

mében pedig a csendőr köteles a vámjövédéki kihágáson (csempészetben) tettenért egyént, tényleírás mellett, a legközelebbi vámhivatalnak átadni. Mi a két ellentétesnek látszó rendelkezés magyarázata? Miért nem továbbítja a csendőr is az általa csempészetben tettenért egyént közvetlenül a kir. ügyészséghez?

A Szut. idézett két rendelkezése között nincs ellentét. A vámjövédéki kihágások elbírálása ugyanis a jövédéki büntetőhatóságok (kir. törvényszékek) hatáskörébe tartozván, a határőrség által ily címen átadott egyéneknek továbbítása a kir. törvényszékek mellett működő vádhatóságokhoz (kir. ügyészségekhez) helyes és törvényszerű, mert a letartóztatást csak a kir. ügyészségek felügyelete alatt lévő bírósági fogházakban szabad foganatosítani.

Viszont ha a csendőr ér tetten csempészt, bár tényleírást kell szerkesztenie, nem fordulhat egyenesen feljelentésével a jövédéki büntetőbíróság mellett működő kir. ügyészséghez, mert a vámtörvény (1924 : XIX. t.-c.), valamint a jövédéki kihágási eljárás (31.000. I. M. 1928. sz. rendelet) szerint vámjövédéki kihágások esetében a vizsgálat a pénzügyi hatóság hatáskörébe tartozik s a vádképviselőt is az a hatóság látja el. Hatáskörében áll tehát a pénzügyi hatóságnak a feljelentett cselekményt belátása szerint minősíteni (esetleg csak egyszerű szabálytalanságnak), a vizsgálatot megszüntetni s a vád képviselőt megtagadni. Ha a csendőr jövédéki kihágási ügyben közvetlenül a jövédéki büntetőbírósághoz fordul, az kénytelen a pénzügyi hatóságnak megküldeni a feljelentést. Ha a csendőr a gyanúsítottat elfogta, szintén a pénzügyi hatóság elé kell őt állítania, mert annak kötelessége gondoskodni arról, hogy az elfogott egyén 48 órán belül a bíróság elé állíttassék.

Ha a csendőrnek tényleírás nélkül ad át a határőrség

csempészt a kir. ügyészséghez továbbítás végett, a csendőr nem köteles a foglyot átvenni annyival is inkább, mert ki van téve annak, hogy ilyennek hiányában tőle sem veszik át a kir. ügyészségen. Ily esetben a határőrség kísérő iratának mindenesetre olyannak kell lenni, hogy abból a gyanúsított elkövette tényálladék, valamint az elfogás alapjául vett ténykörülmények kitünjenek. Szükszavú szolgálati jegy tehát nem elegendő.

Mi a csempészet pontos meghatározása? Csempészetnek kell-e minősíteni például cukor behozatalát a vámközegek elkerülésével és vám megfizetése nélkül?

Csempészetben értjük általában az áruforgalomnak olyan közvetítését, amely az állami hatóságok felállította korlátozások vagy tilalmak kijátszásával létesül s büntetőjogi következményekkel jár. Csempészet tehát a belföldi áruforgalomban is létesülhet.

A csempészet törvényszerű fogalmát a vámjog szabályozásáról szóló 1924 : XIX. t.-c. II. fejezetében a vámjövédéki kihágások büntetésének szabályozásában találjuk meg. A törvény ugyan nem adja a csempészet minden képzelhető esetet felölelő általános fogalmát, de részletesen felsorolja azokat az eseteket, amelyeket csempészetnek tekint. Ez alapon általában azt mondhatjuk, hogy csempész az, aki áruforgalmat más államokkal a vámigazgatás, illetőleg a vámőrség közegeinek tudomása nélkül bonyolít le s ezzel megsérti a vámjövédék biztonságát. (Vámjövédék az államnak az a joga, hogy az állam közgazdaságának más államok közgazdaságával lebonyolított áruforgalma után vámot szedhet.) Így például csempészet az, ha valaki vámköteles árut a megvásárolás elől szándékosan elvon azzal, hogy az árut vámhivatal elé nem állítja,

vagy azt ebből a célból foganatosított különös előkészülettel vagy másnemű fondorlattal eltitkolja.

A vámtarifáról szóló 1924:XXI. t.-cikkben vannak felsorolva azok az áruk, amelyek után a honi területre behozatalkor vámot kell fizetni. A magyar vámtarifának e törvény szerint 974 tétele van. E tételek alatt sorakoznak azok a különböző tárgyak (árúk), amelyek után a tételekben meghatározott vám jár.

Aki a vámtarifában felsorolt áruk bármelyikét a vámközegek elkerülésével fondorlatosan hozza be külföldről a magyar állam területére s így a vámfizetés alól magát kivonja, csempésztést követ el.

Mindebből tehát az is következik, hogy a csendőrség a vámközegek által ilyen csempészetten tettenért és átadott idegen honos egyéneket a Szut. 64. pontja alapján a 18. alpont értelmében köteles átvenni s a tényleírással együtt megfelelően továbbítani.

A Szut. 64. pontjának 18. alpontja szerint a határőralakulatok által csempészetten tettenért s átadott idegen honos, jogtalan határátlépőket a tényleírással együtt a kir. ügyészséghez a csendőrség továbbítja. Mi a magyarázata ennek a rendelkezésnek szemben azzal a ténnyel, hogy például a kir. járásbírósnak átadandó egyén kíséretét már nem a csendőrségnek kell ellátnia? A rendelkezés szerint kétség merült fel abban az irányban is, miért van szükség jogtalan határátlépés és csempészet esetén a kir. ügyészség közreműködésére s miért nincs utalás a csendőrség közreműködésére, ha az át-kisérendő egyént nem csempészet vagy jogtalan határátlépés, hanem valamely büntett vagy vétség gyanúja terheli?

A fennálló jogszabályok szerint általánosságban

súlyos és kisebb jövedéki kihágások vannak. A súlyos jövedéki kihágások a kir. törvényszékek, mint jövedéki büntetőbíróóságok hatáskörébe tartoznak, a kisebb jövedéki kihágások tekintetében az eljárás a pénzügyi hatóságok hatáskörébe tartozik. A vámjog szabályozásáról szóló 1924:XIX. t.-c.-ben, különösen a csempésztet tiltó rendelkezések olyan kihágásokat is megállapítanak, amelyekre 6 hónaptól 2 évig terjedő fogházat is lehet kiszabni, tehát súlyos jövedéki kihágásról is lehet szó, amikor a határon tettenérnek és elfognak valakit. Ezenkívül a vámjövedéki kihágás miatt letartóztatott terheltet köteles a vámhivatal vagy általában a pénzügyi hatóság azonnal, legkésőbb 48 óra alatt a letartóztatás helye szerint illetékes bíróság (törvényszék), vagy kir. járásbíróóság elé állítani.

Ez a magyarázata a Szut. ama rendelkezésének, hogy a határőralakulatok által csempészetten tettenért s átadott idegen honos határátlépőket a kir. ügyészségnek kell átadni. A jogtalan határátlépés egyébként a 100.000 B. M. 1930. sz. rendelet 19. §-ának II. 6. pontjába ütköző, pénzbüntetéssel büntetendő kihágás, amelynek elbírálása a közigazgatási hatóság (államrendőrség) hatáskörébe tartozik. Minthogy a letartóztatás kérdésében sürgősen határozni kell, megokolt, hogy ily határozat tárgyában a m. kir. törvényszék mellett működő kir. ügyészség tegyen belátása szerint indítványt, amely, ha a kihágás súlyos, az ügyben ítélezni is fog. Megokolt a kir. ügyészségnek való átadás azért is, mert a kir. ügyészség gyakorol felügyeletet a területén lévő bírósági fogházak fölött, amelyek valamelyikében a letartóztatottat el kell majd helyezni. Megokolt a kir. ügyészségnek átadás végül azért, mert ez egyúttal annak a pénzügyi hatóságnak (pénzügyigazgatóságnak) székhelyén van, amely az ügyben vizsgálatra és vádemelésre

hivatott. A kir. ügyészségnek módjában van az eléje állított terhelt ügyében megfelelő intézkedéseket tenni és például a csendőrséghez felhívásokat kibocsátani, ha a terheltre más bűncselekmény is nehezedik.

Eddig nem volt semmi akadálya annak, hogy a csendőrség a határőrségtől átvett, csempészet stb. miatt elfogott egyéneket is, úgy, mint bármely más elfogott egyént, ne a kir. ügyészségnek, hanem a legközelebbi kir. járásbírósnak adja át, de ennek nem volna sok értelme, mert a járásbírósnak az elfogott egyén továbbkísértetésére rendszerint úgy sincsen személyzete s ezért az átvétel után kénytelen volna a helyi őrsnek azonnal felhívást adni az elfogott egyénnek az ügyészséghez való továbbkísérésére. Ezt a felesleges munkát meg lehet takarítani, ha a járőr az illetőt közvetlenül az ügyészséghez kíséri.

A Szut. 64. pont, 18. alpontja annakidején a pénzügyminiszter úr kérésére lett a Szolgálati Utasításba felvéve. A kérést a pénzügyminiszter úr a határőrség létszámhiányával indokolta. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy erre a rendelkezésre ma már nincsen szükség, mert a határőrség elegendő létszámmal rendelkezik ahhoz, hogy az elfogottakat közvetlenül az illetékes kir. ügyészséghez is kísértesse. Tudomásunk szerint ezt a rendelkezést ma már a gyakorlatban nem is alkalmazzák, azért valószínű, hogy az utasításból is törölni fogják.

65/c.

Egy gyengeelméjű egyén hatósági közeg elleni erőszak vétségét követte el. A gyanúsítottat a járőr gyengeelméjűsége miatt nem is tudta kikérdezni; ezt a körül-

ményt a bíróságnak bejelentette. Az eljárás folyamán a gyanúsított orvosi megvizsgálása, illetőleg megfigyelése vált szükségessé azért, hogy elmebeli állapotáról a bíróságnak hivatalos szakértői vélemény álljon rendelkezésére. A bíróság az őrsöt felhívta, hogy a gyanúsítottat orvosi megvizsgálása, illetőleg megfigyelése végett vezesse elő. Az őrs a felhívást a Szut. 65. pont c) alpontja alapján felterjesztette a szárnyparancsnoksághoz. Helyes volt-e az őrs eljárása, tekintettel arra, hogy a gyanúsított köztudomás szerint gyengeelméjű ugyan, de ez az állapota hivatalosan még nem lett megállapítva.

A Szut. 65. pont c) alpontja több okból tiltja, hogy a csendőrség elmebetegek kísérésére alkalmaztassék. Az elmebeteg mindig kiszámíthatatlan; még ha éveken át nyugodt és ártalmatlan volt is, a csendőr látása és a vele szemben alkalmazott kényszerrendszabály olyan izgalmi állapotba hozhatja, ami őt a csendőrrel szemben való ellenszegülésre készítheti. Nem kizárt a csendőr váratlan, hirtelen megrohanása sem az elmebeteg részéről. Minthogy pedig a csendőr a tetteges támadással szemben fegyverrel kénytelen védekezni, könnyen történhetik olyan fegyverhasználat, amely az utasítás betűje szerint talán jogosnak minősül, de az emberiség szempontjából elkerülendő. Fonák helyzet adódhatik a csendőr számára, ha az elmebeteg kísérés közben nem támadja ugyan meg a csendőrt, de feltűnő viselkedésével magára vonja a közfigyelmet, csődületet okoz és a vele szemben tehetetlen csendőrt nevetségessé teszi. Ha már elmebetegét egyáltalán szállítani vagy kíséreni kell, jó, ha az minél kevesebb feltűnéssel történik, erre pedig a csendőr már az egyenruhájánál és fegyverzeténél fogva sem alkalmas. A foglyot kísérő őrs még akkor is közfigyelmet tárgya, ha a

fogoly rendesen viselkedik, még inkább az, ha a fogoly a figyelmet külön is magára vonja.

Ezért rendeli a Szut. említett pontján kívül az 1300—1932. N. M. M. számú rendelet is, hogy elmebetegek kísérésére csendőrt egyáltalán nem, rendőrt is csak polgári ruhában szabad alkalmazni.

A közegészségügyről szóló 1876:XIV. t.-c. 76. §-a szerint: „Elmebetegeknél személyes korlátozások és kényszereszközök csak szükség esetén, a beteg és mások megóvására és csak orvosi rendeletre alkalmazhatók“, az 5845/1885. B. M. számú rendelet szerint pedig: „Elmebetegek bekísérése oly egyénekre bízandó, akik az ily betegekkel való bánásmódban gyakorlottsággal és szakképzettséggel bírnak.“

Tény, hogy a bíróság nem tekinthet senkit beszámíthatatlannak addig, amíg azt hivatalos szakértő meg nem állapította. Ez a körülmény azonban csak a bűnvádi eljárás folytatását vagy megszüntetését befolyásolja, a csendőrség eljárását nem. Azt, aki köztudomás szerint hosszabb idő óta elmebeteg, a Szut. 65. pont c) alpontjának alkalmazása szempontjából akkor is elmebetegnek kell tekinteni, ha erre vonatkozóan törvényszéki orvosi vélemény nem áll is rendelkezésre, mert azok a lehetőségek, amelyeket fentebb felsoroltunk és amelyek az ilyen egyének csendőrségi elővezetésének vagy elfogásának mellőzését indokolják, függetlenek attól, hogy az elmebeteg már megvizsgálta-e orvos vagy sem. Különösen áll ez olyan elmebetegre, aki éppen hatósági közeg elleni erőszakot követett el, akiről tehát joggal feltételezhető, hogy azt a csendőrrel szemben is meg fogja ismételni.

De megtörténhetik az is, hogy valakin hirtelen jelentkezik az elmebaj és ebben az állapotában követ el bűncselekményt. Nyilvánvaló, hogy a csendőr az ilyen gyanúsítottat sem kísérheti be a kir. ügyészséghez, ugyan-

csak a fent részletezett okoknál fogva. Sőt, helyesen teszi a csendőr, ha még akkor is tartózkodik a személyes bekíséréstől, ha az a gyanu áll fenn, hogy a gyanúsított csak színleli az elmebetegséget, mert a csendőr megtámadása ilyen egyén részéről is megtörténhetik, esetleg éppen azért, hogy a gyanúsított ezzel is azt „bizonyítsa“, hogy nem beszámítható.

Ez azonban a kérdésnek csak az egyik, csak a csendőrség szempontjából megvilágított oldala. A bíróság szempontjából tekintve a dolgot, kétségtelen, hogy a gyanúsítottnak a bírósághoz vagy a bíróság által kijelölt kórházba, megfigyelő intézetbe stb. való beszállítására okvetlenül szükség van azért, hogy a beszámíthatósága kérdésében döntenie lehessen. Nézetünk szerint tehát a csendőrség akkor cselekszik helyesen, ha a bekísérést nem foganatosítja ugyan, de gondoskodik, hogy a gyanúsítottat a községi előjáróság (mint rendőri hatóság) a maga közegeivel vagy más polgári egyékekkel a bíróság által elrendelt helyre beszállíttassa. Nem tudunk olyan esetet elképzelni, hogy ezt ne lehetne megoldani. Ha az elmebeteg nyugtalan, vagy feltűnően viselkedik, a beszállítás gépkocsin is történhetik (legjobb a Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesületét igénybe venni), de ebben az esetben célszerű a kir. ügyészséget előzetesen távbeszélőn megkérdezni, hogy a beszállítás költségeit a kir. ügyészség, vagy a bíróság megtéríti-e.

Egyébként tapasztalati tény, hogy az elmebeteggel szépszerével többre lehet menni, mint erőszakkal. Úgyes ürügyekkel sokszor reá lehet venni, hogy kísérőit önként kövesse. Ha orvos van helyben, meg lehet kérni, hogy a betegnek csillapítószer adjon vagy fecskendezzen be; ez is megkönnyíti a bekísérést. A budapesti mentőknél a gyakorlat folyamán kialakult és követett eljárás a következő:

1. Elsősorban rábeszéléssel igyekeznek a beteget meggyőzni a beszállítás szükségességéről, tehát arról, hogy az intézetben meg fog gyógyulni, az üldözéssel téveszmékben szenvedővel elhítetik, hogy az üldözőitől meg fog szabadulni stb. Egyáltalán a beteg téveszméihez kell alkalmazkodni; ha királynak képzele magát, „felség“-nek kell szólítani és nagy hódolattal kell vele beszélni stb.

2. Ha a rábeszélés nem használ, akkor a mentők hatósági utasításra hivatkoznak.

3. Csak a legutolsó sorban fordulnak kényszereszközökhöz. Ennek legszelídebb formája az, hogy az ápolók a beteget közrefogják; a beteg sokszor egyedül a túlerő láttára megadja magát. A beszállításkor az egyik ápoló előremegy, a másik követi a beteget és a kocsiban is közrefogják. Az erősen nyugtalan vagy ellenszegülő beteget pokrócba takarják és hevederrel a hordágyhoz rögzítik. Kényszerzubbonyt csak ritkán alkalmaznak. Ilyenkor csillapító injekciókat is adnak (morfiúmot vagy scopolamint).

Az elmebeteget kísérés közben egy pillanatra sem szabad magára hagyni vagy őt kézzel elérhető távolságon kívül engedni, mert az ilyen őrizetlen pillanatot támaszra használhatja fel.

65/c.

A helyben való elővezetés, a cselédszökevények és megszökött munkások elővezetése tekintetében mire van kötelezve a csendőr?

A helyben való elővezetésre a csendőr nincs kötelezve. Cselédszökevényt nem a munkaadóhoz, hanem a községi előljáróságához kell elővezetni, a munkahelyükről

megszökött munkásokat azonban a munkahelyükre kell visszakísérni.

65/e.

Az Országos Társadalombiztosító Intézet kerületi pénztára megkeresi az örsöt annak megállapítására, hogy X. Y. pénztári tag, aki mint keresőképű beteg orvosi kezelés alatt áll, valóban beteg e, mert a pénztár által kiküldött betegellenőr őt nem találta otthon; a beteg állítólag makkot szedni járt az erdőbe. A megkeresés szerint az örsnek ezt a megállapítását megbízható tanúk kikérdezése útján kell eszközölnie. Fogatosíthatja-e az örs ezt a megkeresést, tekintve, hogy a Szut. 65. pont e) alpontja szerint a csendőrség cselédek és munkások társadalombiztosítási bejelentési ügyeinek ellenőrzésére nem vehető igénybe, viszont azonban a betegséget színlelő pénztári tag cselekménye az 1927:XXI. t.-c. 208. §-ába ütköző kihágás?

A csendőrség minden kihágási ügyben, így természetesen az 1927:XXI. t.-cikkbe ütköző társadalombiztosítási kihágások ügyében is eljárni köteles. A Szut. 65. pont e) alpontja nem is ezt tiltja, hanem azt, hogy a csendőrséget a cselédek és munkások társadalombiztosítási ügyeinek „ellenőrzésére“ vegyék igénybe. Az „eljárás“ és az „ellenőrzés“ ugyanis két különböző dolog.

A társadalombiztosítás, amely fontos nemzeti és szociális célokat szolgál, a feladatának csak úgy tud megfelelni, ha a vele szemben fennálló kötelezettségeket mindenki pontosan teljesíti. Ha valaki a biztosításra kötelezettek bejelentését elmulasztja, vagy ha a biztosítási járulékot meg nem fizeti, az intézetet megkárosítja és megnehezíti, hogy az intézet a biztosítottakkal szemben fenn-

álló kötelezettségeinek eleget tegyen. Az intézetnek érdeke tehát, hogy állandó ellenőrzést gyakoroljon, hogy a biztosításra kötelezetteket a törvény szerint hiánytalanul és idejében bejelentik-e. Miután pedig a bejelentési kötelezettség a munkaadót terheli, a társadalombiztosító intézet ilyen ellenőrzése is elsősorban a munkaadókra terjed ki.

A törvény 135. §-a ezt az ellenőrzést a Társadalombiztosító Intézet jogává, illetve kötelességévé teszi, a munkaadókat pedig kötelezi, hogy a szükséges adatokat (bérjegyzék, nyilvántartás stb.) az ellenőrző szerv vagy személy rendelkezésére bocsássák. Ennek az ellenőrzésnek természetesen nincs büntető eljárási jellege; valamennyi munkaadóra kiterjed, nemcsak azokra, akik kihágás gyanuja alatt állanak. Közigazgatási természetű szemle ez, amelynek a célja annak a megállapítása, hogy a munkaadó nem követett-e el olyan mulasztást vagy cselekményt, amely miatt ellene eljárást kellene indítani.

Ezt az ellenőrzést az intézet nem háríthatja a csendőrségre, hanem a saját közegeivel köteles elvégeztetni; nemcsak azért, mert a törvény így rendeli, hanem azért sem, mert ez a csendőrségnek, mint közbiztonsági szervezetnek nem feladata. Az ilyen ellenőrzések rendszerré válása a néhány főből álló őrsök idejét annyira igénybevenné, hogy a csendőrnek nem maradna ideje arra, amiért az állam a csendőrséget fenntartja: a közbiztonsági szolgálatra. Sem személy, sem intézmény nem sajátíthatja ki magának a csendőrséget, már pedig az őrsöknek a hivatásuktól távoleső feladatokra való egyoldalú és túlzott igénybevétele a csendőrség kisajátításával egyértelmű.

Nem vehető igénybe a csendőrség annak ellenőrzésére sem, hogy pl. egy pénztári tag, akit a pénztári orvos keresetképtelennek minősített, valóban keresetképtelen-e

vagy sem. Ez ugyanis lényegében nem a biztosítottnak, hanem a pénztári orvosnak az ellenőrzését jelenti, amire a csendőr nem képzett, de nem is hivatott. Az ilyen ellenőrzés is az intézet belső közigazgatási ügye, amit a saját közegeivel, az ú. n. betegellenőrökkel köteles és szokott is végeztetni. Ha a csendőrségnek betegellenőri tennivalókkal megbízása rendszerré válnék, a járőr egyebet sem tenne, mint házról-házra járna, annak ellenőrzése végett, hogy a betegnek minősített pénztári tagok valóban betegek-e vagy sem. Ezt senki sem kívánhatja a csendőrtől, mert ez sem csendőri feladat.

Más az eset, ha megállapítást nyer, hogy valaki a bejelentési kötelezettségének nem tett eleget, vagy hogy betegség színlelésével vagy más módon az intézetet megkárosította. Itt már a meghatározott kihágás gyanuja forog fenn, amelyben a csendőr eljárni és feljelentést tenni köteles. Vagyis: a csendőr nem köteles minden munkaadót ellenőrizni, hogy a társadalombiztosítási bejelentési kötelezettségének eleget tett-e, de ha megtudja, hogy egy munkaadó ilyen bejelentést elmulasztott és ezáltal kihágást követett el, a szükséges megállapításokat foganatosítania kell és az illető ellen feljelentést kell tennie. Vagy: nem köteles minden munkaképtelennek nyilvánított pénztári tagot ellenőrizni, hogy valóban beteg-e; ha azonban megtudja, hogy egy bizonyos személy az intézetet betegség színlelése által megkárosította, feljelentést köteles tenni ellene, mert itt is határozott kihágás gyanuja forog fenn. Hogy hasonlattal éljünk: a csendőrség nem kötelezhető arra, hogy az örskörletben levő üzemek, vállalatok stb. ügyvitelét, számadásait, anyagkezelését állandó ellenőrzés alatt tartsa annak megállapítása végett, vajjon nem történik-e azoknál lopás, sikkasztás, csalás, vagy hűtlen kezelés; ha azonban ilyen bűncselekmény a tudomására jut, köteles eljárni.

A társadalombiztosító intézetnek az örsökhöz intézett megkeresését a Szut. 65. pont e) alpontja értelmében tehát nem teljesítheti az örs, ha az csupán valamely munkaadónak vagy pénztári tagnak az ellenőrzését kéri, ellenben eljárni köteles az örs, ha az intézet vagy az intézetnek megbízottja (pl. betegellenőr) valaki ellen — akár munkaadó, akár biztosított ellen — feljelentést tesz amiatt, hogy kihágást követett el. A feljelentésben természetesen meg kell jelölni, hogy a feljelentett egyén a kihágást milyen cselekményével vagy mulasztásával követte el.

65/h.

Mit tegyen a járőr, ha portyázás közben a járás főszolgabírája azt a felhívást intézi hozzá, hogy egy pártpolitikai napirenddel megtartandó népgyűlésen a hatóság képviselőjében jelenjék meg?

Minthogy a Szut. 65. h) pontja értelmében a csendőr nem járhat el politikai gyűléseknek ellenőrzésében, mint a hatóság képviselője, a járőr azonnal jelentse a felhívó hatóságnak, hogy a felhívást a Szut. szabályai értelmében teljesítenie nincs módjában. Ez nem zárja ki természetesen, hogy a járőr a közrend és közbiztonság oltalma végett a népgyűlésen megjelenjék.

65/i.

A Szut. 65. pont i) alpontja értelmében a csendőrség nem nyomozhat az állam pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények (vám- és egyéb jövedéki kihágások, adó-

csalások) esetén, tettenérés esetét kivéve. Mi a járőr kötelessége, ha ilyen bűncselekmény elővetését tettenérés esetén kívül észleli s tartania lehet attól, hogy a pénzügyi közegek vagy a pénzügyi hatóság értesítéséig a bűncselekmény nyomait eltűntetik?

Ha járőr a pénzügyi törvényeket sértő bűnös cselekmény elkövetését tettenérés esetén kívül észleli, abból induljon ki, hogy a nyomozás nem tartozik hatáskörébe, tehát a nyomozás tennivalóit az erre jogosult hatóságnak kell fenntartania, illetve átengednie. Kötelességének tehát eleget tett akkor, amidőn észleleteiről az illetékes pénzügyi hatóságot vagy pénzügyőri közeget értesíti. Ha azonban úgy látja, hogy ezzel az értesítéssel nyilván hiábavaló munkát végez, mert az értesítés megérkeztéig, illetve a pénzügyi hatóság intézkedéséig a jövedéki törvényszegés minden nyomát el fogják az érdekeltek tüntetni, oly intézkedésre szorítkozzék, amely ennek az eredménytelenségnek elébe vág. Ha az elkövetett törvényszegés nyomai egyszerűbb eljárással megismerhetők, illetve megrögzíthetők, tartson a járőr szemlét s megállapítását foglalja pontosan írásba. Óvakodnia kell azonban a járőrnek attól, hogy hosszadalmasabb vagy esetleg előre nem is látható bonyodalmakkal járó nyomozásba fogjon, avagy esetleg személyek ellen irányuló erőlyesebb intézkedéseket tegyen. Ez adott esetben megokoltnak látszhatik ugyan, de mindig gondolni kell arra, hogy a járőr hatáskörét vitássá tehetik, ekkor esetleg visszavonulni lesz kénytelen, ami a csendőrségi tevényt nem fogja emelni. Ilyen esetben tehát a céltudatosság mellett a járőrnek megfontoltságra, mérsékletre és tapintatra van szüksége.

A kérdésben említett esetben tehát a járőrnek feltétlenül joga van a helyszínen megjelentve megállapítani,

miről van és lehet szó. E tájékozódása során alkalmas módot és eszközt kell keresnie arra, hogy az állam pénzügyi érdekeinek hatályos védelme megvalósuljon, illetőleg az elkövetett jövedéki bűncselekmény kiderítése és megtorlása előkészítettessék. Semmi mást azonban nem szabad tennie. Célját mindenesetre eléri alapos, de csak a szükséges megállapításokra szorítókozó helyszíni szemlével, egy-két kikérdezés foganatosításával s eljárásának eredményét lelkiismeretes pontossággal feltüntető tájékoztató ismertetéssel, amelyet a pénzügyi hatósághoz juttat. Ha pedig az esetet jelentéktelennek látja, legjobb ha minden beavatkozástól eltekint s megelégszik az illetékes pénzügyőri szakasz figyelmének egyszerű felhívásával.

65/j.

Mily szerepe van a csendőrnek általában az italmérő jog gyakorlása körül?

A Szut. 65. i) pontja megtiltja a csendőrnek, hogy üzleteket jövedéki szempontból rendszeresen ellenőrizzen. Minthogy az italmérő joggal való visszaélés jövedéki kihágás, a csendőrnek ezen a téren legfeljebb tettenérés esetén van tennivalója. Lehetőleg tartózkodnia kell tehát a csendőrnek attól, hogy az italmérőjövedéknek külön szakismereteket igénylő ügyeit bolygassa, mert erre a célra az állam amúgy is külön testületet szervezett. Az egészségügyi és közrendészeti szempontok ellenőrzése tekintetében sem utalnak a fennálló szabályok különös tennivalókat a csendőrség hatáskörébe. Tartózkodjék tehát ezen a téren is a csendőrség a kezdeményező fellépéstől és inkább abban merüljön ki a tevékenysége, hogy az általa észlelt szabálysértésekre és visszásságokra az

illetékes pénzügyőrség figyelmét felhívja, anélkül, hogy mélyebben nyúlna az ügybe.

Mindez természetesen nem jelenti azt, hogy a csendőr, ha közbiztonsági szempontból rendellenességet tapasztal, ne lépjen fel önállóan. Csak az a lényeg, hogy az italmérőjoggal közvetlen összefüggésben levő, mint mondottuk, rendszerint külön szakismereteket igénylő kérdésekbe ne avatkozzék kényszerítő szükség nélkül, minthogy ez a feladat elvileg más hatóságra hárul.

14. §. A SZOLGALAT TAGOZÓDÁSA.

67.

Mit kell érteni közelebbről a Szut. 67. pontjának a) alpontjában említett következő kifejezéseken: az állam és társadalom egésze, berendezkedése és alkotmánya?

Mindenekelőtt tisztázzuk az egyes fogalmakat. Mi az állam? Az állam valamely meghatározott területen állandóan megtelepedett embersokaságnak (népnek) egyesülése egységes főhatalom alatt magasabb személyi életre (személyiséggé). Az állam jogi fogalmának alkotó elemei tehát: a terület, a nép, a főhatalom. Az állam fogalma az életviszonyok bizonyos állandóságát feltételezi. Nem alkotnak államot a véletlennek, bizonytalanságnak kitett, állandóan le nem telepedett vándorló törzsek. Az állami létől elválaszthatatlan a főhatalom, amelynek kiegészítő része a területi felségjog. Ezért az állam csak valamely fizikai területen létezhetik, még pedig a saját felségjoga alatt álló területen. Ha az állam

elveszti területét, megszűnik létezni; mert más felségjoga alatt levő területen nem gondolható állam. A főhatalom az állam különleges jellemvonása, ebben különbözik minden más politikai szervezettől. Hogy a főhatalom nyilvánulhasson, bizonyos alakra, szervezetre van szüksége. Az állam főjellemvonása a megszerzett főhatalom, amely alatt a nép meghatározott területen egyesül.

Azt a szervezetet, amelyben a főhatalom megnyilatkozik, nevezzük az állam alkotmányának. Más szóval azoknak a jogi alaptételeknek összessége, amelyek szerint az állam hatalmi élete szabályozva van, nevezetük az állam alkotmányának. Az újabb államtudományi szakkifejezés szerint azonban az alkotmány szót nem minden, hanem csak bizonyos közhatalmi szervezet megjelölésére használják szoros értelemben. Ez a közhatalmi szervezet azokat az intézményeket foglalja magában, amelyek révén a polgárok közvetlenül részesednek az államhatalom gyakorlásában (országgyűlési képviselők stb.), továbbá azokat az intézményeket, amelyek az állampolgárok jogait biztosítják minden önkény ellen (például bírói függetlenség). Ma tehát szorosan ezt nevezzük alkotmánynak s azt az államot nevezzük alkotmányos államnak, amelyben a nép maga közvetlenül részesül az államhatalom gyakorlásában s ahol a nép jogait erős törvény biztosítja minden zsarnokoskodás ellen, szóval ahol az államélet rendje szigorúan meghatározott jogi keretekben nemcsak a nagy egésznek zavartalan fennállását, működését és fejlődését, hanem az egyes állampolgárnak jogait is biztosítja.

Az újabb történeti fejlődés során az alkotmányos életre tért államok külön alkotmánylevelet szerkesztettek s ezt különleges jogi természettel ruházták fel és a benne foglaltakat nevezik alkotmányuknak; más államokban, így nálunk is, az alkotmány tartalma nincs egységesen külön megállapítva, hanem tételei elszórva találhatók

törvényeink között. A mi alkotmányunk legfőbb elvei azonban az idők folyamán nem változtak s csak részletekben símultak a kor követelményeihez, az alap maradt mindig a régi s ezer évre nyúlik vissza. Ez az alkotmány már a XIII. században az állami élet olyan magasabbrendű felfogását fejezte ki, hogy ezzel a magyarság minden más népet megelőzött, ezért méltán tekintjük a magyar alkotmányt egyik nemzeti büszkeségünknek.

Mi a társadalom? Az egyéneknek az önfenntartás érdekéből származó kapcsolata. Így keletkezik egy nagy egész, amelynek részei az egy élethivatást betöltők társadalmi rendjei s ezeken belül helyezkednek el a még szorosabb összetartozást jelentő ismertetőjelek szerint az egyes társadalmi osztályok (például kisgazdák, vagyontalanok stb.). Egészséges társadalom az, ahol az önérdeken alapuló s természetszerűleg surlódásokkal járó kapcsolaton felül egy egységes, mindenkire egyformán kiható kapcsolat is van: ez pedig a nemzeti szellem egyetemessége. Nagy és szent hivatása az államhatalomnak ezt a szellemet ápolni és megerősíteni.

Mindezek ismeretében fogalmat alkothatunk magunknak arról is, mit kell érteni állami és társadalmi berendezkedéseken? Az állami berendezkedés az állami élet zavartalan folyását biztosító minden intézmény (a törvényhozó-, végrehajtó- és bírói hatalom minden megnyilvánulása), a társadalmi berendezkedés pedig a társadalmi élet minden olyan tagozódása, amely szolgálja az egyes egyének és osztályok érdekeit éppen úgy, mint az állampolgárokat erkölcsi és érzelmi egységbe egybefonó nemzeti szellemet.

Mikor tehát a Szut. az államrendészeti szolgálat feladatai közt általánosságban kiemeli az állam és társadalom egészének, berendezkedésének és az állam alkotmányának biztonságát, akkor feltételezi, hogy a csendőr nem

lélektelen alkotórésze egy nagy gépezetnek, hanem olyan öntudatos tényezője az állami rend megőrzésének, aki megérzi és átlátja a nagy összefüggéseket s hivatása magaslatán állva, a legjelentéktelenebb eseteket is vonatkozásba tudja hozni az állami és társadalmi élet lényegével. Csak a nagy összefüggéseket megérző és meglátó csendőr fogja igazán tudni, miért kell üldözni a legjelentéktelenebbnek látszó apró lopást is, mint az állami élet alapját tevő erkölcsi és jogi eszmének tagadását; tudni fogja, miért kell elhallgattatni a hangzatos és sokszor megvesztegető szövegekkel dolgozó agitátornak fecsegését, mint a társadalmi békesség és a társadalmak egyetlen biztos összefogó erejének, a nemzeti szellem egyetemességének bomlasztóját.

Eme nagy összefüggések ismeretében tudhatja meg minden csendőr, mily beláthatatlan fontosságú feladatot végez, amidőn a határokat portyázza, amidőn a törvény szigorú megtartásával tartja fenn a rendet, védelmezi az állami közösség minden érdekét és biztosítékokat szerez az igazságszolgáltatás szabad folyásának. E nagy összefüggések tudatában lesz minden csendőr hivatására büszke s megalkuvást nem ismerő kötelességének fogja ismerni azt is, hogy ő maga saját személyében is mindenkor a jog, becsület és törvény megtestesítője legyen. Ne feledjük el ugyanis sohasem, hogy a csendőr nemcsak akkor végzi jól feladatát, ha megfelelt a Szolgálati utasítás betűinek, hanem magában őriz olyan szellemet, amely őt mások szemében példaképpé teszi. Ez a példakép mindenkor nagy erkölcsi hatást gyakorol a társadalomra és sokban hozzájárul ahhoz, hogy a becstelenség és gazság szelleme visszavonuljon a csatornába s a napfényre soha ki ne merészkedjék.

Mi a bővebb magyarázata a Szut. 67. pontjában említett következő kifejezéseknek: az állam és társadalom egészsége, berendezkedése, politikai szabadsága?

Az államhatalom a törvényhozó, végrehajtó és ítélkező hatalom gyakorlásában nyilvánul meg. A törvényhozó hatalom szervei: az állam feje, az országgyűlés két háza. A végrehajtó hatalom a kormány (minisztérium) és az alárendelt hatóságok működésében, az ítélkező hatalom a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységében szemlélhető. Ez az államhatalom meghatározott területen az embereknek bizonyos közösségére terjed ki. Ezeknek a szempontoknak előrebocsátása után általánosságban akként határozhatjuk meg az állam fogalmát, hogy az állam meghatározott területen, közös főhatalom miatt élő embereknek közössége. Lényeges elemei tehát: *a)* a terület, *b)* a lakosság, *c)* a területre és a lakosságra kiterjedő főhatalom (államhatalom, szuverénitás). Mikor tehát ezt mondjuk: „Az állam a maga egészében“, akkor ezekre a fogalmakra kell gondolnunk, amelyekből az állam fogalma összetevődik. Ekkor tudjuk megítélni azt a cselekményt, amely talán nem irányul kifejezetten az állami élet, az állami hatalom valamely szerve vagy megnyilvánulása ellen, mégis veszedelmes lehet az államra, mint egészre.

Mi a társadalom? Az egyéneknek az önfenntartás önértékéből származó kapcsolata, amelyben az egyén ennek a kapcsolatnak, ennek a nagy egésznek részévé válik. Mikor társadalomról beszélünk, rendszerint egy állam keretén belül élő emberek kapcsolatára gondolunk, mert minden államban sajátos nemzeti szellem alakul ki a társadalomban, amely megkülönbözteti a más állam társadalmától. Ez a nemzeti szellem sajátos erkölcsi erő, amely összetarthatja az emberek nagy sokaságát akkor

is, ha megszűnik az államhatalom vagy tönkremegy az a társadalmi osztály, mely a nemzeti társadalom élén állt. Nagy érdeke tehát magának az államnak és az államot alkotó nemzetnek, hogy a társadalomban egészséges szellem éljen, hazafias érzés, tiszta erkölcsi felfogás, a becsület, az igazi tekintély tisztelete, stb. Maga az államhatalom kényszerítő erejével nem lehet mindenütt ott, ahol a társadalmat bomlás fenyegeti, egyrészt gondoskodnia kell, hogy a területén élő társadalom szelleme összhangban legyen az államhatalom céljaival s ne veszélyeztesse egyrészt az államhatalmat magát, másrészt a társadalomban élő embereket, illetve azok egyes rétegeit, osztályait, magát a társadalmi békét és nyugalmat. Ez a leggyakrabban használt kifejezés: polgári társadalom, jelenti mindazoknak a céloknak támogatásában egyesült társadalmi osztályokat, amelyek az államhatalom keretei közt törekednek megvalósulásra.

Minden jól rendezett, művelt állam nagy súlyt helyez arra, hogy a benne élő társadalom szelleme egységes legyen. Az egyes külön érdekkört jelentő osztályok, rendek, gazdasági vagy hivatásbeli csoportosulások ellentétének nem szabad tehát elfajulnia annyira, hogy a társadalmi egység, az egymásra utaltság, az egymásért munkálkodás, a szolidaritás szelleme megszűnjék. Minden forradalmi vagy lázadó mozgalom a társadalmi ellentéteket használja fel a társadalmi béke és a társadalmi egység megbontására.

A társadalmi egység követelménye jelenti azt, hogy a társadalom fogalmát a nemzeti egység számára keil lefoglalni. Helytelen tehát az a nálunk újabban lábrakapott szokás, amely a „társadalom“ szó helytelen értelmezésével gazdatársadalomról, iparostársadalomról, munkástársadalomról beszél, ahelyett, hogy ezt mondaná: gazdák, iparosok, munkások. Aki gyorsírotársadalomról,

nyugdíjastársadalomról s hasonlókról beszél, az nincs tisztában a szó nyelvtani értelmével s azt a látszatot kelti, mintha a magyar nem egy társadalomban, hanem külön társadalmak üzleti szövetkezésében tengetné életét.

A politikai szabadságot másként polgári vagy társadalmi szabadságnak is nevezik. Ez az a szabadság, amelyet az egyén a társadalomban, az államban élvez. A politikai szabadság korlátolt szabadság, mert nem jelenti azt, hogy az ember mindent tehet, amire képes. A politikai szabadságot csak mások hasonló szabadságára tekintettel lehet gyakorolni. Ezzel szemben a politikai szabadság azt is jelenti, hogy az egyén, mint a társadalmi összesség tagja, jogot nyer a társadalmi közakarat és az állami akarat kialakulására befolyást gyakorolni, mint országgyűlési képviselőválasztó, mint önkormányzati testületek tagja, stb.

Ha a csendőr ezekkel a fogalmakkal tisztában van, akkor meg tudja ítélni, hogy egy állam berendezkedésén nemcsak alkotmányát, törvényeit, alkotmányos szerveit, hatóságainak és közegeinek a közhatalom kezelésében megnyilvánuló hatáskörét kell érteni, hanem érteni kell azt is, miként helyezkednek el az egyének az állam törvényeinek uralma alatt, mily társadalmat alkotnak s ez a társadalom, a benne megnyilvánuló együttérzés, mily viszonyban van az ország rendjével, nyugalomával és fejlődésével. A csendőrnek mindezt természetesen nem azért kell tudnia, hogy bírálatot gyakoroljon az állam és társadalom intézményeiről, az egyes osztályok viszonyáról, a jogok és szabadságok terjedelméről, hanem azért, hogy a fennálló rend és társadalmi béke ellen irányuló törekvéseket fel tudja ismerni s azokkal a törvényadta lehetőségek felhasználásával szembe tudjon szállni.

69.

Mi a különbség az őrszolgálat és egyéb szolgálat között?

A csendőr állhat őrszolgálatban vagy egyéb szolgálatban. Hogy mikor, illetve mely időponttól meddig tekintendő őrszolgálat teljesítésében állónak, ezt a Szolg. Szab. 45. §. 383. pontjában és a Szut. 67., 68. és 69. pontjaiban foglaltak szabályozzák.

Az őrszolgálatban álló csendőr büntetendő cselekményeit, vagy mulasztásait a törvény — az őrszolgálat fontosságára való tekintettel — lényegesen súlyosabban rendeli megtorolni, mint az egyéb szolgálatban állóét. Így a törvény őrszolgálati büntettnek minősíti és 3 évig terjedhető börtönnel bünteti azt az ör- (járőr) szolgálatban álló csendőrt, aki megittasodás, eltávozás, elalvás folytán vagy más módon a szolgálat ellátására *képtelenné* teszi magát, vagy a szolgálatára vonatkozó általános vagy különös utasítás mellőzésével hátrányt okoz. Például járőr-szolgálat közben teljesen megittasodik, az elővigyázatlanság mellőzésével lefegyverzésnek teszi ki magát stb.

Őrszolgálati büntettnek minősíti és 5 évig terjedhető fogházzal bünteti a járőrnek azt a tagját, aki a reá-bízott foglyot szándékosan megszökteti. Ha a járőr a fogoly megszökését gondatlansága által teszi lehetővé, avagy ha őrszolgálat közben oly cselekményt vagy mulasztást követ el, melyek a Szut.-ban fegyelmi kihágásként feltüntetett cselekmények vagy mulasztások tényálladékát túlhaladják, őrszolgálati vétségben válik bűnössé és 8 naptól két évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Egyéb szolgálatban (belszolgálat) — tehát nem ör-

szolgálatban — elkövetett cselekmények és mulasztások rendszerint fegyelmi megtorlás tárgyát képezik. A szolgálati kötelesség oly megszegését, mely egyébként fegyelmi kihágás lenne, a törvény a Ktbtk. 135. §-ába ütköző, 8 naptól hat hónapig terjedő fogházzal büntetendő vétségnek minősíti, amennyiben a tettes szolgálati kötelesség megszegése miatt, habár csak fegyelmi úton már kétszer büntetve volt és az utolsó büntetés kiállása óta két év még nem telt el. Ily *egyéb* szolgálatoknak tekinthetők például a laktanyaügyeleti napos-, küldönc-, istállóügyeleti szolgálatok stb. (Kapuügyeletesek és ennek analógiájára a pénztárügyeletesek a Szolg. Szab. 400. pontja szerint azonban őrszolgálatban állóknak tekintendők.)

Aki előbb jelzett szolgálatban (nem őrszolgálat közben) annyira megittasodik, hogy öntudatlan állapotba jut és ezen állapotban oly cselekményt követ el, mely büntetett gyanánt volna büntetendő, a Ktbtk. 120. §-ába ütköző fegyelem és rend elleni vétség miatt 6 hónaptól két évig terjedhető fogházzal büntetendő.

IV. SZEMÉLYES MAGATARTÁS.

15. §. ALTALÁNOS MAGATARTÁS ÉS VISELKEDÉS.

71.

A Szut. 71. pontja szerint a csendőr az államhatalom képviselője... Mi az államhatalom szó magyarázata közelebbről?

Az államot mint személyiséget, mint jogi személyt kell elképzelni. Ezt a jogi személyiséget illeti meg az állami hatalom. Az állami hatalom fogalmában két elem van: a legfőbb jogilag kötelező akarat és a megvalósításhoz szükséges külső erő. Az államhatalom tehát az állam-személy ereje, vagyis az a hatalom, amely az állam rendelkezésére áll, hogy megvalósíthassa feladatait. Államhatalom nélkül nincs állam, mert az az állam, amelynek nincs ereje ahhoz, hogy akaratát az egyesekre és a nép összességére rákényszerítse, az azt sem tudja megakadályozni, hogy saját akarata helyett más akaratot kényszerítsenek rá, tehát az ilyen államnak önálló, öntudatos akarata sem lehet. Azt az államot, amelynek önálló akarata van s ezt az akaratot érvényesíteni tudja a polgárokon és általában az egész népen, nevezzük szuverén államnak. Az állam szuverén hatalmával kezdődik az állami lét s ez a szuverén hatalom az állam alattvalóira

és területére vonatkoztatva mint legfőbb hatalom, idegen államokkal szemben mint önálló és kizárólagos hatalom jelentkezik. Ez a hatalom tehát nem összetétele az államban lévő egyes erőknél, hanem egységes, önálló ereje az államszemélyiségnek.

Az állami szuverén hatalom mindenkitől független, mert különben nem lehetne legfőbb hatalom, korlátlan minden más hatalommal szemben, mert ha valamely akarat korlátozná, már ennek alá lenne rendelve. Mind-ebből természetesen nem következik, hogy a szuverén hatalom önmagát meg ne köthesse, hisz ilyenkor is a saját akarata jelentkezik a korlátozásban. Azért még idegen hatalom nem emelkedik az állam fölé, hogy törvény és nemzetközi szerződés az államra éppen úgy kötelező, mint az egyes polgárokra. A szuverén állam jellemző vonása tehát, hogy csak saját beleegyezésével kötelezhető valamire.

Meg kell jegyezni továbbá, hogy az állami szuverén hatalom korlátlanlansága csak jogilag értendő, mert az államot is, mint a természetes személyt, céljai és a lehetőségek korlátozzák cselekvéseiben. Ezenkívül, jóllehet éppen tőle függ, mit akarjon és cselekedjék, a művelt nemzeteknél meggyökeresedett közfelfogás szerint az államhatalomnak is elsősorban a jogi uralom biztosítása a feladata. Ebben az utóbbi értelemben az államnak főhatalmából folyó korlátlan parancsoló joga — saját területén és alattvalóin — olyan különös előjog, amely senki más meg nem illet, csak az államot.

A magyar közjog szerint az államhatalom (a köz-hatalom) a szent koronában rejlik; ezt a hatalmat az országgyűlésben összejött nemzet a koronázással ruházza a királyra, az alkotmány korlátai szerint meghatározott mértékben. A király, aki viseli a koronát és a politikai jogokkal felruházott polgárok (régében a nemesség)

együtt alkotják a szent korona testét és az országgyűlésben gyakorolták a szent korona szuverén jogát, alkották a törvényeket. Ez az ősi tanítás a magyar közjogban teljesen megfelel a tudományban mai napság uralkodó s fent érintett állam-személyiségi elméletnek. Ezért elmondhatjuk, hogy egyetlen országban sincs oly tisztán megőrizve az állami hatalom közjogi természete, mint nálunk a szent koronáról szóló tanítás révén. A szent korona fejezi ki a magyar nemzet egységét királyával; jelképezi az állam területi egységét, az uralmat e területen. Innen erednek ezek a kifejezések: a szent korona országai, a szent korona területe.

—

Mit kell érteni a Szent. 71. pont utolsó bekezdésében említett önmérséklettel és tapintatossággal párosult éréllyen?

Erélyes ember az, aki a maga akaratát másokra tudja kényszeríteni, vagyis aki parancsolni tud. Téved azonban, aki azt hiszi, hogy ezt heveskedéssel, kiabálással vagy éppen gorombasággal jobban és könnyebben eléri, mint nyugodt határozottsággal és a jogaival tisztában lévő ember biztos fölényével. Sokan a nagy hanggal éppen az erélytelenségüket igyekeznek leplezni. A jó modor nemcsak a csendőrnek elkerülhetetlenül szükséges tulajdonsága, hanem mindenkinek — polgári egyénnek is —, aki nem akarja, hogy nevetlennek nevezzék. A csendőrnek annyi és olyan széleskörű jogot biztosít az utasítás ahhoz, hogy a maga intézkedéseinek érvényt szerezhessen, hogy igazán felesleges azokat még kiabálással vagy gorombászkodással is megtoldani.

A törvény mindenkit kötelez arra, hogy a csendőrnek engedelmessédjék, de arra már nem, hogy a csendőr sér-

tegetéseit vagy gorombaságait eltűrje. Hevesebb vérmérsékletű emberek ezt nem is tűrik; ilyenkor aztán szó-szót követ s az erélyesnek látszani akaró csendőr végeredményben nevetségessé válik azáltal, hogy az elégedetlenedővel vénasszony módjára veszekszik, ahelyett, hogy röviden, komolyan és határozottan megmondaná, hogy mit akar és hogy engedetlenség esetén mit fog tenni.

Természetes, hogy a csendőrnek sok esetben nehéz a helyzete, mert igen sok ember, akivel szemben fellép, bizonyos okot szolgáltat arra, hogy a csendőr is kijöjjön a sodrából. Az ilyen esetekre céloz az utasítás, amikor önmérsékletet követel a csendőrtől, vagyis azt, hogy akkor is nyugodt maradjon, ha oka lenne a heveskedésre. Az önuralom, az önmérséklet, az önmagunknak parancsolni tudás nem minden esetben csak vérmérséklet dolga, hanem nagyon sokszor az intelligencia egyik fokmérője is. A polgári egyén elragadtathatja magát a csendőrrel szemben, mert azért csak ő egyedül felel vagy bűnhődik, a csendőrnek azonban nem szabad ugyanazt tennie, mert ő már nemcsak magát teszi ki kellemetlenségnek és hátrányos bírálatnak, hanem a testületet is.

A „tapintatossággal párosult erély“ alatt azt kell érteni, hogy a csendőr ne tanúsítson túlnagy erélyt ott, ahol arra nincs okvetlenül szükség, illetve, ahol a feladatának drasztikus eszközök igénybevétele nélkül is meg tud felelni. Tapintatlan erély lenne pl. egy köztisztviselőben álló idős úriasszonyt valami jelentéktelen kihágásnak a csendőr részéről történt figyelmeztetés után való folytatása miatt megbilincselni vagy a községen végigkísérni, még ha az utasítás erre jogot adna is, ha a célt — a kihágás folytatásának megakadályozását — más úton is pl. az illető úrnő férjének vagy hozzátartozóinak közbelépése útján el lehet érni.

72.

Az örskörletünkben van egy földbirtokos, akinek úgy esik az egyik tanyája, hogy a járőröknek ott rendszerint pihenőt kell tartaniok, mert azon a környéken nincs több alkalmas hely, ahol pihenni lehetne. A tanyán pihenőszoba van a csendőrök részére biztosítva, a földbirtokos pedig kiadta a rendelkezést, hogy az ott megforduló csendőrjáőröknek, aszerint, hogy milyen időben érkeznek, étkezést kell adni. Az étkezésért a járőrtől nem fogadnak el semmit, a gazdának vagy a feleségének sem lehet borraivalót adni, azért a járőrök a gyermekeknek szoktak minden egyes alkalommal 40—40 fillért adni. Kérdés: Ingyenellátásnak tekinthető-e, ha a járőrök a földbirtokos által felajánlott étkezést elfogadják és ellenszolgáltatásnak lehet-e tekinteni a járőrök részéről a gyermekeknek adott jutalmakat, tekintve, hogy másnak nincsen kinek fizetni, mert senki sem fogadja el a fizetést? Megjegyzendő, hogy a földbirtokos tanyáin soha semmi baj nincsen s a birtokos az örsnek sohasem ad dolgot.

Mindenekelőtt jöjjünk tisztába az „ingyenellátás“ fogalmával. Mi az ingyenellátás? Olyan ellátás, vagyis olyan természetben való szolgáltatás, amelyet a csendőr sem meg nem fizetett, sem nem viszonzott.

A kérdésben szereplő földbirtokos úgy adta ki a rendelkezést, hogy a tanyáján megforduló járőröknek ingyen kell az étkezést kiszolgáltatni, sőt valószínűleg egyenesen meg is tiltotta, hogy a tanyásgazda vagy a felesége a járőröktől az étkezés fejében valamit elfogadjanak, mert ha nem tiltotta volna meg, elfogadnák. A földbirtokosnak kétségkívül az volt a szándéka és az óhaja, hogy a csendőrök az ő tanyáján ingyen jussanak étkezéshez.

Nem változtat a dolgon, hogy ezzel szemben a tanyán megforduló járőrök viszont fizetni akarnak az étkezésért. Miután azonban a fizetséget senki nem akarja tőlük elfogadni, azzal nyugtatják meg magukat, hogy a gyermekeknek jutalmat adnak, úgy fogva fel a dolgot, hogy ilyenformán mégsem étkeztek ingyen, mert az ellátást a gyermekeknek adott összeggel némiképpen viszonzták.

A járőrök helytelenül gondolkodnak. A gyermekeknek, vagy egyáltalában harmadik személyeknek, cselédeknek, stb. adott jutalom vagy borraivaló nem változtat a tényen, hogy a csendőrök magától az adományozótól, jelen esetben a földbirtokostól ingyen fogadták el az ellátást. Aki a vendéglőben jól megebédel, adhat akármennyi borraivalót a pincérnek, ha az ebédet magát meg nem fizeti, ingyen étkezett.

Ismerjük az ellenvetést is. Az ellátást felajánló földbirtokos vagyonos ember, aki a csendőröknek nyújtott étkezést meg sem érzi. Nincsen rászorulva arra, hogy a csendőrök az étkezést neki megfizessék, de fel sem lehet neki azt ajánlani, mert megsértődnék.

Ez a felfogás is helytelen. Az utasítás nem azt mondja, hogy csak szegény embertől nem szabad ingyenellátást elfogadni, hanem azt tiltja, hogy a csendőr ingyenellátást egyáltalán bárkitől is elfogadjon. Nemcsak azért, mert a csendőr ezáltal lekötelezettjévé válik annak, akinek az ingyenszolgálatát elfogadta, hanem, mert az ilyen felajánlás és annak elfogadása mélyen sérti a csendőr és a csendőrség önérzetét és tekintélyét.

A csendőrség iránt való önzetlen szeretetből és nagy-rabecsülésből nem igen szoktak áldozatot hozni az emberek. Lehet, hogy a kérdésben szereplő földbirtokos kivétel, nekünk azonban akkor, amikor általános szabályokat állítunk fel, nem a kivételek, hanem a szabály után kell indulnunk. Bármennyire önzetlenül látja is szívesen valaki

a csendőrt, a barátkozás mögött mindig ott van a gondolat, hogy jó a csendőröket lekötelezni, az ember sohasem tudhatja, mikor lesz reájuk szüksége. A szóbanforgó földbirtokos eddig az örsöt nem vette ugyan igénybe, de csak azért, mert nem volt szüksége reá. Mihelyt szüksége lesz csendőrré, azonnal jelentkezni fog. Lehet, hogy szabályszerű dolgot fog kérni, de az is lehet, hogy „szívességet“. Az ilyen „szívességek“ pedig a legtöbbször szabálytalanságok, mert ha szabályszerű dolgok lennének, nem kellene azokat szívességből tenni. Ném kerül-e az örs ferde helyzetbe az illető úrral szemben, akinél a járőrök éveken keresztül ingyen étkeztek, nem érzik-e a lekötelezett voltukat és azt a kötelezettségüket, hogy a sok ingyenebédet meg vacsorát mégis csak illenék valamivel viszonzni. Alkalom lévén a viszonzásra, a földbirtokos kérését tehát nem lehet megtagadni. A csendőr cselekedetét tehát már nem a kötelességtudás és lelkiismereteség, hanem az elfogyasztott ebédek és vacsorák irányítják.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni egy másik fontos körülményt sem.

Előfordul, hogy a csendőrnek a munkások és munkaadók viszálykodásaiból keletkező rendzavarásoknál fel kell lépnie. Nagyon természetes, hogy mindkét fél teljes bizalmát csak akkor élvezheti a csendőrség, ha egyiknek sincsen lekötelezve. Márpedig, ha a munkásság vagy a cselédség tudja és látja, hogy a csendőrök állandóan az ő gazdájuk vagy munkaadójuk nyakán élösködnek, azonnal felmerül részéről a gyanúsítás, hogy a csendőr a földbirtokos, a gyár vagy a bányavállalat javára és a munkások hátrányára intézkedik, mert a birtokosnak, gyárnak, bányának az állandóan élvezett ingyenellátások révén le van kötelezve. És — valljuk meg — van is a dologban valami, mert azt az örsöt, amely valakitől kedvezménye-

ket fogad el, akkor sem lehet teljesen elfogulatlanak és pártatlanak tekinteni, ha valóban az lenne is.

A legaggályosabb azonban az ingyenellátás elfogadása a csendőr és a csendőrség tekintélye szempontjából.

Aki másnak a nyakán fizetség nélkül szokott élőködni, azt ingyenélőnek nevezik. Márpedig a csendőr nem lehet senkinek az ingyenélője. Koldusoknak és szegényeknek szoktak fizetség vagy viszonzás nélkül enni adni; nem hisszük, hogy akármelyik csendőr hajlandó lenne magát ezekkel a szerencsétlenekkel egy sorba helyezni. Önérzetes ember csak olyan megvendéglést fogad el, amelyet viszonzni tud. Miután azonban a csendőr senkit sem tud a laktanyába annyiszor meghívni, ahányszor ő az illetőnél a szolgálat alkalmával étkezik, világos, hogy legjobban cselekszik, ha a maga emberségéből él meg, így legalább a maga ura marad, nem kell földig hajolnia senki előtt az ételért, amit megeszik.

Nem igaz, hogy a tekintélyesebb vagy vagyonosabb egyének által felajánlott ingyenellátást nem lehet visszatartani, mert az ember megsérti vele a felajánlót. Lehet, hogy van, aki úgy tesz, mintha megsértve érezné magát, bizonyos azonban, hogy a valóságban egy cseppet sincsen megsértve, ellenkezően: magában még nagyobb tisztelettel és nagyrabecsüléssel lesz a csendőrök iránt, akik a felajánlást illő formák között visszautasították. Sohasem hallottuk, hogy egy ingyenellátás visszautasításából valaha is komoly harag származott volna. Induljon ki csak mindenki önmagából. Képzeld el, hogy ő nem csendőr, hanem jómódú polgárember, akihez beállít két csendőr. Vajjon melyiket fogja a kettő közül többre becsülni: azt-e, aki az első invitálásra nekimegy az enni- és innivalónak, mintha napok óta nem evett volna, vagy pedig a másikat, aki udvariasan megköszöni a szíves meghívást, de nem fogadja el. Ugy-e, hogy a másodikat? Nos

hát akkor, miért gondolkodnának rólunk mások másképpen?

Az ingyenellátás különösen veszélyessé válhatik ott, ahol rendszerint borozással párosul. A legtöbb szolgálatban való leittasodás és az ezt rendszerint követni szokott szerencsétlenség úgy kezdődik, hogy a járórt valaki meghívja ebédre-vacsorára, vagy „egy pohár borra“. A meghívó persze nem sokat törődik azzal, hogy ő maga mennyit eszik vagy iszik, mert a vendégeskedés után úgymint lefekszik aludni, a csendőrnek azonban tovább kell portyáznia, vagy ha ő is lefekszik, akkor meg az a baj. Vannak, akik egyenesen virtust csinálnak abból, hogy a vendégüket leitassák s ha a vendég történetesen csendőr, őt is. Éppen elég szomorú esetet közöltünk már a Csendőrségi Lapokban, amelyekből ezen a téren okulást lehet meríteni.

A magunk részéről tanácsoljuk tehát minden bajtársunknak: legyen büszkébb annál, semhogy bárkinek az alamizsnáját vagy a kegyelemkenyerét elfogadja. Ha pedig azt valaki felajánlja neki, felelje a csendőr ezt: *„Nagyon köszönöm a megtisztelő meghívást. Én a magam részéről feltétlenül szerencsémnek tartanám, ha elfogadhatnám. De mivel szolgálatban állok, ragaszkodnom kell az utasításunkhoz, amely szigorúan megtiltja nekünk, hogy bárkinek a vendégszeretetét igénybe vegyük. Kérjük, tessék belátni a mi helyzetünket s ha ezzel a vonatkozásunkkal a kedves háziasszonyt vagy a házigazdát akaratlanul is megbántanók, nagyon kérjük, hogy azért ne reáink, hanem az utasításunkra tessék haragudni.“* Nem hisszük, hogy akadna ember, aki egy ilyen válasz után ne tisztelné a csendőrök álláspontját és valóban megharagudnék a visszautasítás miatt.

Jegyezzük meg magunknak, hogy nem mindenki kínálja a csendőrt igazán átértett szívességből, hanem sokszor csak félreértett vendégszeretetből vagy éppen

kényszerűségből. Vannak, akik azt hiszik, hogy illetlenséget követnek el, ha a náluk megforduló összes csendőröket „legalább valamivel“ meg nem kínálják, ámbar manapság már az ilyen túlzottan vendégszerető családok kezdenek ritkulni. Különösen ügyeljen a csendőr arra, hogy olyan helyen ne fogadjon el semmit, ahol a járőröknek gyakrabban kell megfordulniok, tehát pl. a községi bíránknál, a pihenőhelyként gyakran igénybevett tereptárgyaknál, stb., mert ilyen helyeken a gyakran megjelenő járőrök a háziakra nemcsak kényelmetlenséget, hanem esetleg anyagi terhet is jelenthetnek. Arra kell tehát törekedni, hogy a járőrök minél kevésbé legyenek terhére annak, akinél megpihennek vagy étkeznek s akkor nem fogják a csendőröket olyan arccal fogadni, mint a fogfájást. Ott, ahol lehetséges, célszerű időnként a pihenőhelyeket is változtatni, azokat a házakat azonban, ahol a csendőröket túlszívesen szokták invitálni és ahol az ivást szinte ráerőszakolják, kerülni kell, sőt helyesen cselekszik az őrsparancsnok, ha az ilyen helyekre való betérést egyenesen meg is tiltja.

Felmerül azonban mindezek után a kérdés, hogy ha a csendőrnek szolgálatban senkitől sem szabad étkezést elfogadnia s a kocsmába sem szabad étkezés végett betérnie, hogyan oldja meg a szolgálatban való étkezést.

Azt, hogy a járőrök a közzgazdálkodás készletéből magukat táskaélélemmel ellássák, csak nagyon jó anyagi körülmények között lévő közzgazdálkodásnál tartjuk helyesnek, de itt is csak esetleg, mert az ilyen tarisznyázás rendszerint nézeteltérésekre szokott vezetni. Legfeljebb kenyeret vigyen a csendőr magának a közzgazdálkodásából, de azt is csak ott, ahol az őrjáratban nem lehet kapni. Egyébként a leghelyesebb, ha a csendőr a vezénylési pótdíj összegét, amelyet amúgy is arra a célra kap, élelmiszer beszerzésére fordítja. Ezzel kíméli a közzgaz-

dálkodást, amelynek vagyona végeredményében az övé is. Semmiesetre sem szabad arra törekedni, hogy a csendőr a vezénylési pótdíjat vagy annak egy részét megtakarítsa, mert az ilyen törekvés vagy a kelleténél gyengébb táplálkozásra, vagy pedig ingyenellátás elfogadására, esetleg éppen keresésére vezet.

Nem helyes, ha a csendőr külszolgálatban állandóan szalonnával és hideg húsneműekkel táplálkozik. Mert igaz ugyan, hogy a szalonna és a húsnemű aránylag olcsó, kis helyen elfér, könnyen vihető és hosszabb időre kelt jóllakottságot, mégis a hosszabb időn keresztül hideg étkekkel táplálkozás évek mulva emésztési zavarokat, sőt gyomorbaajt is okozhat.

Mindenekelőtt törekedjék arra a csendőr, hogy külszolgálatban változatosan étkezzék. A húsételt, tejet, tojást, vaját a lehetőség szerint változtatni kell, tejet, tojást, ha lehet melegen, felforralva, illetve elkészítve kell fogyasztani. Helyesen cselekszik a csendőr, ha néha leveskockákat, teát, cukrot, citromsót, kávékonzervet vizs magával szolgálatba, ezekkel pár perc alatt kellemes meleg levest, teát, kávéét készíttethet magának.

Különösen figyelmébe ajánljuk bajtársainknak, hogy próbálkozzanak meg a konzervfogyasztással. Manapság már a legfinomabban elkészített ételeket lehet konzervalakban kapni, gulyást, pörköltet, burgonyát, főzeléket, töltöttkáposztát, stb., stb., úgy, hogy a csendőr, aki egy ilyen konzervet a járőrtáskájába tesz, azt bárhol pár perc alatt felmelegítheti s már meg is van a rendes, meleg, kiadós, jóízű étkezése. Amelyik őrs katonai konzervet akar, azt is kaphat, de az úgynevezett túristakonzervek is igen jók, kiadósak.

A csendőr arra, hogy magának egy kis levest, teát, kávéét, stb. megfőzzön, tejet felforraljon vagy egy konzervet megmelegítsen, mindenütt talál alkalmat, ahol

tűzhely van. Ott, ahol rendes pihenőszobák állanak rendelkezésére, helyesen teszük a csendőrök, ha közösen beszereznek egy-két lábast vagy bögrét, amelyekben főzni vagy melegíteni lehet, azok felmosását a háziasszony bizonyára szívesen megteszi.

Egyszóval: leleményes csendőr tud magán segíteni. És ha annyi sokezer bajtársunk megél anélkül, hogy bárkinek a nyakán élőködni lenne kénytelen, meg kell élnie annak a néhány örsnek is, amelynek egyik-másik földbirtokos, bérlő vagy gyárvállalat ingyenellátást ajánl fel. Legyen a csendőr sokkal büszkébb, semhogy éhesmódra lesse, hogy hol és kinél tudna jobban és többet potyázni.

Legvégére hagyjuk Szolgálati Utasításunk tilalmát, amely mindenféle ingyenellátás elfogadását rendkívül szigorúan, sőt ismétlődés esetén a szolgálatból való azonnali elbocsátás terhe alatt tiltja. Mindenki átláthatja, hogy érdemes-e egy sokszor filléreknél többet nem érő tányér ételért odadobni a csendőrtekintélyt és kockáztatni a sokkal nagyobb darab kenyeret, amelyet az állam ad.

79.

A Szut. 79. pontjában tiltott kocsmázás alatt tulajdonképpen mit kell érteni: szabad-e azért a csendőrnek kocsmába járnia?

Az utasítás itt a rendszeres kocsmázásra gondol. Azután nem utolsósorban azokra a helyiségekre is, amelyeket a szó durvább értelmében neveznek általában kocsmának az emberek. A züllött és kéteshírű helyiségek látogatásától ugyan el van tiltva a csendőr, de vannak el nem tiltott kocsmák is, ahova *gyakran* járni nem csendőrhöz méltó dolog. Ilyen helyekről is, ha éppen valamilyen elke-

rülhetetlen, hirtelen alkalom kapcsán kénytelen a csendőr bemenni, igyekezni kell mielőbb kijutni. A *rendszeres* kocsmázás pedig általában minden helyiségre nézve tilos. Hogy a rendszeres kocsmabajjárásnak mik a veszélyei, azt nem szükséges fejtegetni. Legjobb, ha az ember csak nagyritkán, kivételes alkalmakkor megy társaság kedvéért vendéglőbe, de nézze meg a csendőr a társaságot és nézze meg a vendéglőt is, mielőtt ott asztalhoz ülne. Adjon magára a csendőr ezen a téren is. Legalább annyit, amennyi az állása után kötelessége, sőt egy kevéssel még ezen is túlmehet a tartózkodásban.

82.

Csendőregyén szolgálaton kívül kihágás elkövetését észleli. Mi a kötelessége a Szut. szerint?

A csendőrnek a Szut. 82. pontja értelmében szolgálaton kívül sem szabad szem elől tévesztenie hivatásbeli kötelességeit. Figyelemmel kell kísérnie a körülötte történő eseményeket s ha rögtön közbelépnie nem szükséges, azokról — fontosságukhoz képest — azonnal vagy a lakatanyába visszatérése után örsparancsnokának jelentést tesz. Ha szolgálatilag fellép, a Szut. 300. és 301. pontjában foglaltakat kell szem előtt tartania. Mit kell a csendőrnek felmerült esetben tennie, ezt az eset körülményei döntenek el. Ha a csendőr szemeláttára elkövetett kihágás másoknak is szemet szúrhat és a csendőri tekintélyre károsan hathat ki, ha a csendőr szó nélkül tovább megy, szolgálati fellépése megokolt. Ha azonban jelentéktelen dologról van szó, amely esetleg a csendőrön kívül másoknak fel sem tűnhetik, az azonnali fellépést mellőzni kell.

83.

Az egyik napilapban felhívás jelent meg a vitézségi éremmel kitüntetett hadviseltekhez, hogy a vitézségi érempótdíjak folyósításának kivívása érdekében országos szövetségbe tömörüljenek. Szabad a csendőrség érdekelt tagjainak ebben a mozgalomban résztvenniök?

Nem szabad. A Szut. 83. pontjának első bekezdése értelmében a csendőr engedély nélkül semmiféle egyesületnek tagja nem lehet. Igaz, hogy a kérdésben említett mozgalom nem egyesület, legalább is jogilag nem tekintendő annak, mert nincsenek meg azok a feltételek (alapszabályok, vezetőség stb.), amelyek a mozgalmat egyesületté, jogi személlyé minősíthetnék. A Szut. említett tilalma szempontjából azonban közömbös, hogy csupán alkalmoszerű mozgalomról vagy pedig jogilag is egyesületnek minősíthető egyesülésről van-e szó. Sőt az ilyen alkalmoszerű mozgalmak még inkább aggályosak a csendőr részvétele szempontjából, mert soha sem, lehet tudni, hogy a mozgalomnak valóban az-e a célja, amit nyíltan hangoztatnak és nem fajulnak-e el a dolgok oda, ahova sokszor a mozgalom eredeti résztvevői sem akartak eljutni. Attól nem kell tartani, hogy a mozgalmából való kimaradás a vitézségi érmes csendőrökre hátrányos lehetne, mert ha az állam akár a mozgalom hatása alatt, akár pedig — ami valószínűbb — attól függetlenül a vitézségi érempótdíjak folyósítását elhatározza, a csendőrökről megfelelkezni egész bizonyosan nem fog, erre még csak gondolni is képtelenség.

16. §. MAGATARTÁS SZOLGÁLATBAN.

89.

A Szut. 89. pontja értelmében a csendőrnek a szolgálat tartama alatt — a pihenő idejét is beleértve — szeszestalt fogyasztania nem szabad. Vonatkozik-e ez a tilalom arra az esetre is, ha a járőrt nagy hidegben felmelegedés végett egy-egy pohár pálinkával vagy nagy melegben egy-egy pohár borral megkínálják, de többet nem fogyaszt?

A Szut. hivatkozott pontja olyan határozottan és világosan intézkedik, hogy az abban foglaltakat csürnicavarni, hideggel és meleggel magyarázgatni nem lehet. Természetes, hogy a tilalom minden mennyiségre, tehát a legkisebbre is vonatkozik. Igen téves és veszedelmes volt az a felfogás, amelyet a Szut. megjelenése előtt némelyek vallottak, hogy t. i. a csendőrnek szolgálatban is szabad szeszestalt fogyasztania, csak megittasodni nem szabad. Nem igaz, hogy vannak emberek, akiknek nagyobb mennyiségű szeszestalt sem árt meg, legfeljebb abban van különbség, hogy némely emberen az ittasságnak már a kisebb foka is meglátszik, másokon viszont a nagyobb fokú ittasságot sem lehet első tekintetre megállapítani, ami természetesen nem jelenti azt, hogy az illető nem is ittas. Senki sem ül neki az ivásnak azzal a szándékkal, hogy megittasodjék és magát bajba sodorja, de a második pohárnak mindig nehezebb ellentállani, mint az elsőnek s a harmadiknak még nehezebb, mint a másodiknak. Aki az első poharat a csendőrnek megengedi, viseli a felelőséget az utolsóért és annak az összes következményeiért is. Eltekintve attól, hogy a szeszestalt csak látszólag hűsít vagy melegít, a szolgálatnak és magának a csendőr-

nek az érdeke is azt követeli, hogy a Szut.-nak ez a tilalma minden alkudozás és engedmény nélkül azzal a teljes szigorúsággal legyen végrehajtva, amellyel egy határozott szolgálati rendelkezést végre kell hajtani. Elég sok szomorú példa igazolja ennek a követelésnek a jogosultságát. Összegezve tehát az elmondottakat: a csendőrnek szolgálatban semmiféle szeszestalt és még a legkisebb mennyiségben, tehát egy pohárral sem szabad innia s aki mégis megteszi, viselnie kell a következményeket.

Hogy a csendőrt kínálják-e vagy sem, az ebből a szempontból teljesen mellékes. Minden józanul gondolkodó ember tiszteletben fogja tartani a csendőr tartózkodását, ha megmondja, hogy szolgálatban van, tehát nem szabad innia, sőt, az ilyen csendőr még azok részéről is tekintélyre és megbecsülésre számíthat, akik egyébként a lerészegedést virtusnak tartják. Abban pedig egyáltalában semmi sértő nincsen, ha a csendőr egy kínálást visszautasít.

A Szut. 89. pontja értelmében vasúton való szolgálati utazás alkalmával — fogolykiséret esetét kivéve — a vasúti éttermekbe étkezés céljából be szabad menni. Vonatkozik-e erre az esetre is az a tilalom, hogy a szolgálatban álló csendőrnek szeszestalt fogyasztania nem szabad?

Igen, a tilalom erre az esetre is vonatkozik. Az étkezés nemcsak otthon, de vendéglőben sem jelenti azt, hogy szeszestalt kell melléje fogyasztani. Sokan azon a téves nézeten vannak, hogy a vendéglőben elfogyasztott ebédhez vagy vacsorához szeszestalt is kell rendelniök, különben „kinézik“ a pincérek. Ez elsősorban nagy tévedés, másodsorban még nagyobb gyámoltalanság. Tévedés azért, mert manapság a vendéglői étkezők tekintélyes része következetesen vizet iszik, gyámoltalanság

pedig azért, mert a maga keresetéből, illetményeiből ki-kiszik vagy iszik, amit akar, ebbe beleszólása se vendéglősnek, se pincérnek nem lehet. Ezért gyámoltalanság az, ha valaki a vendéglői ebéd mellé szinte kötelességszerűen rendel meg azt a nem jól eső pohár sört vagy bort. Azok tehát, akik nem élnek szeszestallal, ne szégyenkezzenek emiatt vendéglőben sem. Azok pedig, akik úgy érzik, hogy a kísértésnek nem tudnak ellentállani, kerüljék a kísértő alkalmakat. Vegyenek hideg ételt és étkezzenek a vonaton, ott a víz is jól esik, ha van. Végeredményében pedig akár így, akár úgy nézzük a dolgot, egy bizonyos: szolgálat közben, még pihenő időben vagy vasúti vendéglőben is, szeszestalt fogyasztása tilos. Szolgálaton kívül sem tanácsos.

20. §. ELJÁRAS CSENDŐREGYÉNEK SZEMÉLYÉT VAGY AZ EGÉSZ CSENDŐRSÉGET ÉRINTŐ BECSÜLETSERTÉS, RÁGALMAZÁS, HAMIS VÁD ÉS POLGÁRI PERES ÜGY ESETÉN.

108.

A Szut. 108. és 109. pontjai más eljárást írnak elő arra az esetre, ha a csendőrnek egy polgári egyén ellen panasza van és mást, ha az illető ellen feljelentést tesz. Mi a különbség a kettő között?

A Szut. 20. §-a szerint polgári egyének ellen a csendőr — saját személyét illetően — háromféle eljárást tehet folyamatba. És pedig tehet:

1. *Panaszt,*

2. *feljelentést*, vagy pedig
3. *polgári pert* indíthat.

- ad 1. *Panaszt* tehet a csendőr
- a) polgári hatósági személy és
 - b) polgári magánegyén ellen.

Panaszt akkor tesz a csendőr, ha őt akár polgári hatósági személy, akár pedig magánegyén részéről olyan sérelem érte, amely nem büntetendő cselekmény ugyan, de beleütközik a Szut. 99. pontjának abba a rendelkezésébe, hogy a csendőrt polgári hatóságok, hatósági személyek és magánegyének részéről is állásának megfelelő bánásmód illeti meg. Ide tartozik például az az eset, ha a csendőrt egy olyan hatósági személy, akinek vele szemben felhívási joga van, nyilvánosan megdorgálja, mások előtt lealacsonyítja, vagy vele szemben akár négy szemközt is lealacsonyító kifejezéseket használ, anélkül azonban, hogy ezzel becsületsértést vagy más büntetendő cselekményt követett volna el.

Hasonló jogtalanság érheti a csendőrt magánszemély részéről is. Itt nem olyan magánszemélyekre kell gondolni, akikkel a csendőr semmiféle szolgálati viszonyban nem áll (ilyenekkel szemben a 312. pont 24. alpontja mértékadó), hanem olyan hivatalos vagy magasabb állású személyekre, akikkel szemben a csendőr függő viszonyban van, de az illető a csendőrrel szemben nem hivatalosan, hanem mint magánember lépett fel (például szabadságon van). A Szut. szelleme szerint ilyen személyekkel szemben is alkalmazható volna ugyan a 312. pont 24. alpontja, mégis jobban teszi a csendőr, ha ilyenkor nem élezi ki a helyzetet, hanem az illető ellen panaszt tesz. Ismételjük azonban, hogy ennek csak akkor van helye, ha egyébként büntetendő cselekmény nem forog fenn, mert az utóbbi esetben nem panaszt, hanem feljelentést kell tenni.

A panaszt a csendőr szóval jelenti az őrsparancs-

nokának. Az őrsparancsnok a jelentést nyomozás megajtése nélkül írásba foglalja és a kerületi parancsnoksághoz címezve, szolgálati úton felterjeszti. A jelentést a szárnyparancsnok szintén kivizsgálás nélkül terjeszti tovább. A kivizsgálást a kerületi parancsnokságnak — ha szükségesnek látja — külön kell elrendelnie.

ad 2. *Feljelentést* a csendőr csak olyan cselekmény miatt tehet, amely a büntetőtörvény értelmében büntetendő. A cselekményt elkövethették ellene:

a) szolgálatban léte alatt, vagy szolgálaton kívül ugyan, de előző szolgálati eljárásával, ténykedésével kapcsolatban (pl. amiatt való bosszúból) és

b) teljesen szolgálaton kívül léte alatt, mint magánegyén ellen, úgy, hogy az ellene elkövetett cselekmény és az ő szolgálati működése között semmi összefüggés nincsen.

Az a) alatti esetben (szolgálatban vagy szolgálattal kapcsolatosan elkövetett büntetendő cselekmény) a csendőr az esetről a saját nevében és a maga aláírásával írásbeli feljelentést szerkeszt. A feljelentést a cselekmény minemősége szerint vagy a kir. ügyészséghez, vagy a járásbíróshoz kell címeznie. A feljelentésben kérni kell a kir. ügyészséget (járásbírósnál az ügyészi megbízottat), hogy a vád képviselőjét vállalja el. Ezt a feljelentést a csendőr kihallgatáson átnyújtja az őrsparancsnokának, aki azt iktatja és bekísérő jelentéssel (amelyen esetleg a maga véleményének is kifejezést adhat) nyomozás nélkül a szárnyparancsnoksághoz felterjeszti. (Az eredeti feljelentésre nem szabad véleményt írni.) A szárnyparancsnok az ügyet 8 nap alatt kivizsgálja és a feljelentést a kivizsgálójelentéssel együtt a kerületi parancsnoksághoz felterjeszti.

A szolgálatban, vagy szolgálati ténykedésből kifolyóan elkövetett sértésnél mindegy, hogy azt hatósági

vagy magánszemély követte-e el, az eljárás mindkét esetben ugyanaz.

A *b*) alatti esetben (szolgálaton kívül elszenvedett sérelem) a csendőrt magánpanaszosként tekinti az utasítás. Szóval jelenti tehát a sérelmet az őrsparancsnokának, aki azt személyesen éppen úgy kinyomozza, mintha a feljelentést a testületen kívülálló panaszos tette volna, megszerkeszti a szabályszerű és a kir. ügyészséghez, illetve járásbíróshoz címzett feljelentést, megszerzi a csendőr magánindítványi nyilatkozatát s azután az összes iratokat a kerületi parancsnokshoz címzett bekísérő jelentéssel felterjeszti.

ad 3. *Polgári peres* ügyben a csendőr éppen úgy jár el, mint akármelyik polgári egyén, vagyis a pert minden előzetes engedély stb. nélkül folyamatba teheti, csupán az a kötelezettség terheli, hogy a per megindítása után arról a szárnyparancsnoksnak jelentést tegyen.

V. BELSŐ SZOLGÁLAT.

21. §. LAKTANYAREND.

114.

Gyermek nélkül özvegyi sorsra jutott csendőregyének kötelesek-e a laktanyában lakni és a közzgazdálkodásban résztvenni, vagy fenntarthatják-e továbbra is a háztartásukat?

A gyermek nélkül özvegyiségre jutott csendőregyének általában ugyanazon elbírálás alá esnek, mint a nőtlenek. Kötelesek tehát a laktanyában lakni és a közzgazdálkodásban részt venni. A honvédelmi miniszter azonban kivételt tehet — s szokott is tenni — azokkal, akik a háztartásukat valami okból nem óhajtják megszüntetni. Ennek az engedélyezését külön kell kérni s elfogadhatóan kell indokolni, hogy a kérelmező miért akarja a háztartását fenntartani továbbra is (pl. értékes bútorzata van, amit elvesztegetni nem akar, vagy a házasság alatt szüleit magához vette s azokkal továbbra is együtt óhajt maradni). Az előljáró parancsnokságok szolgálati és egyéb fegyelmi szempontból véleményt nyilvánítanak a kérelem tárgyában, mert ha a kérelmező laktanyán kívül lakása valami okból nem kívánatos (fegyelmi szempontok), akkor az illetőt kötelezik arra, hogy a laktanyában lakják. Ha az előljárók véleménye alapján a

honvédelmi miniszter semmilyen szempontból sem látja aggodalmasnak azt, hogy a külön háztartás vezetése az özvegynek engedélyeztessék, akkor az engedélyt megadja, a belügyminiszter pedig megengedi, hogy a lakbér az özvegy részére továbbra is folyósíttassék. Ebben az esetben természetesen áthelyezésnél is a nőöket megillető átköltözködési költségekre tarthat igényt.

22. §. SZOBAREND.

144.

A Szut. 144. pontja szempontjából fárasztónak lehet-e tekinteni egy 23 órás őrjárat eseménytelen leportyázását lóháton?

A Szut. említett pontja megengedi fárasztó szolgálat után az ágyon való fekvést nappal is. Alapjában véve minden szolgálat fárasztó s így, ha a Szut. említett pontját szószerint vesszük, a nappali ágyonfekvéshez minden szolgálat után joga volna a csendőrnek. Nem célja a Szut.-nak, hogy ilyen általános jogot adjon, mert akkor a csendőr vagy szolgálatban van vagy otthon hever az ágyán. Fárasztó szolgálat alatt a különösen fárasztó szolgálatot kell érteni. Egy őrjárat leportyázását, amelyben semmi esemény sem történik, amelyben a járőr zavartalanul és hozzá még lóháton megy tereptárgyról tereptárgyra s közben a szolgálat egyharmad idejét pihenésre fordítja, semmi esetre sem lehet olyan fárasztó szolgálatnak tekinteni, hogy utána a járőr rögtön ágyba feküdjék. Ez a szolgálat, amit leírtunk, példája a csendőr normális,

minden különösebb megerőltetéstől ment szolgálatának. Más eset pl. egy hosszantartó és pihenés nélküli nyomozás. Más egy olyan szolgálat, amely egész éjszakai szakadatlan utazással és ténykedéssel volt összekötve úgy, hogy a csendőr — mondjuk — 24 órán át egyáltalán nem jutott alváshoz. Ezek azok a szolgálatok, amelyekre a Szut. említett pontját érteni kell. Erős, egészséges csendőr csak elpuhul, ha egy 23 órás, lovon teljesített és bőséges pihenővel megszakított járőrszolgálat után ágyban pihenni ki a normálisnál nem nagyobb fáradságot. Amelyik csendőrnek erre szüksége van, annak az egészsége nincs rendben, annak — kórházi ágyra van szüksége.

148.

Szabad-e az előjárónak a csendőr ládáját, felsőbb rendelkezés nélkül, saját kezdeményezéséből átkutatnia, ha alárendeltje büntetendő cselekménnyel van gyanúsítva? Joga van-e az ilyen átkutatáshoz a kivizsgáló előjárónak, avagy bírói (ügyészi) határozat kell-e ehhez is, mint pl. a házkutatáshoz vagy személymotozáshoz?

A kérdésre a Szut. 148. pont 4-ik bekezdése, a Szolg. Szab. I. R. XIII. fejezete — közelebbről 650. pontja — a kbp. 130. és 131. §-ai és a D. 11. jelzetű Utasítás (mely a m. kir. honvédség parancsnokságainak a katonai bűnvádi eljárásban való közreműködését szabályozza) 2. §-a ad választ.

A Szut. 148. pont 4-ik bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy: „a csendőrök magánládái sem időszaki vizsga, sem szemle tárgyát nem képezhetik“, fegyelmi szempontokon nyugvó és a csendőrlegénység szobarendjének szabályozására vonatkozó jogszabálynak tekintendő.

Ez csak a rendes viszonyokra vonatkozik. Ha büntetendő cselekmény elkövetésének gyanujába kerül egy csendőr, úgy a katonai szolgálati rendnek és fegyelemnek az érdeke azt parancsolja, hogy a bűnügy kideríttessék, megtorlásban részesüljön és így a megsértett jogrend helyreállíttassék. Ezért írja elő a kbp. 130. §. 1. bekezdése és ennek megfelelően a D. 11. Utasítás 2. §-a a következőket: „A gyanúsított előljáró parancsnoksága köteles alárendeltjének tudomására jutott bűncselekménye tárgyában a szükséges megállapításokat és intézkedéseket azonnal foganatosítani.“

Gondoskodni kell tehát a bűncselekmény nyomainak és bizonyítékainak biztosításáról és lehető változatlan fenntartásáról is.

Igaz ugyan, hogy a kbp. 131. §-a és a D. 11. Utasítás 2. § 8. pontja kimondja, hogy ha ezen megállapítások alkalmával katonai (csendőrségi) épületben vagy katonai büntető bíráskodásnak alávetett egyénnel szemben lefoglalás, házkutatás vagy személymotozás (a láda átkutatása a személymotozás körébe tartozik) foganatosítása válik szükségessé, a parancsnokság evégből a legközelebbi katonai — esetleg polgári — bírósághoz forduljon, de e rendelkezés alól kivételt állít fel a kbp. 4. §. 2. bekezdése és a D. 11. Utasítás 8. pont utolsó mondata. Ezek szerint „ha valamely bíróság haladéktalan eljárása ki nem eszközölhető és a késedelem veszéllyel jár“ . . . úgy a személymotozást (láda átkutatását) az előljáró parancsnokság maga foganatosíthatja vagy annak foganatosítása céljából a teljesítendő hivatalos cselekmény helyéhez közelebb eső parancsnokságot megkeresheti.

A most idézett szabályok ugyan mindenütt parancsnokságról beszélnek, azonban figyelembe véve azt, hogy a katonai bűnvádi perrendtartásnak és a D. 11. Utasításnak megalkotói mindig a honvédség szervezeti és szol-

gálati viszonyait tartották szem előtt és tekintetbe véve a csendőrség szétszórt elhelyezési viszonyait, a dolgok természete más magyarázatot nem enged meg, csak azt, hogy a fent idézett szabályokban említett „parancsnokság“ alatt nálunk az örsparancsnok is értendő.

A most ismertettekéből tehát az alábbiak folynak: A csendőr ládája csakis akkor kutatható át, ha büntetendő cselekménnyel van gyanúsítva. Az átkutatás, ha az idő és körülmények megengedik, bíróság által foganatosíttassék. Csak sürgősség és a késedelemből származható veszély ad jogot ahhoz, hogy azt a szakasz- vagy örsparancsnok maga is foganatosíthassa.

A kivizsgáló tisztii előljárók ugyanezen jogot értelemszerűen gyakorolhatják. Vagyis ha nincs sürgős intézkedésre szükség, úgy a csendőr ládájának átkutatása végett a bírósághoz fordulnak jogsegélyért, de ha a késedelemből veszély származna, maguk is elrendelhetik, illetve foganatosíthatják az örsparancsnokkal (helyettessel) a láda átkutatását.

Ezen álláspont helyességére — a hasonyszerűség (analógia) elve alapján — a Szut. 71. és 73. §-ainak értelemszerű magyarázata is bizonyítékul szolgál.

24. §. LAKTANYA- ÉS SZÁLLÁS-SZEMLE.

169.

Vonatkoztatható-e a szakaszparancsnokra is a Szut. 169. pontjának amaz intézkedése, amely szerint, ha magasabb rendfokozatú előljáró előzetes értesítés nélkül jön a

laktanyába, az őrsparancsnok kalapot, jelsípzsínórt tesz fel s kardot köt?

A Szut. említett pontja ezt arra az esetre írja elő, ha a laktanyába váratlanul magasabb rendfokozatú előjáró érkezik. Az őrsparancsnoknak a szakaszparancsnok magasabb rendfokozatú előjárója, ha tehát a szakaszparancsnok érkezik előzetes értesítés nélkül az örslaktanyába, az őrsparancsnok a szóban forgó pont értelmében köteles a legelső alkalmat felhasználni arra, hogy kalapot, jelsípzsínórt vegyen fel s kardot kössön. Amit a Szut. csak a tiszti előjárókra vonatkoztat, ott kifejezetten tiszti előjárót említ.

172.

A csendőrkerületi parancsnok, mint illetékes parancsnok ügyésze az őrsnek előjárója-e vagy feljebbvalója? Ha szolgálati ténykedés végett az őrsre érkezik és erről az őrsparancsnok előzetes parancsot kapott, hogyan történjék a kerületi ügyész úr fogadtatása. Érvényesek-e ilyen esetre is a Szut 172., illetve 173. pontjában előírt rendelkezések?

A csendőrügyész a kerületi parancsnoknak, mint illetékes parancsnoknak a jogi szakközege, illetőleg előadója s mint ilyen, személy szerint a kerületi parancsnoknak van alárendelve. Feladata az ügyészi tennivalók ellátása, amiből következik, hogy parancsnoki (előjárói) jogokat csak a közvetlen beosztottjaival szemben gyakorolhat, a csendőrség parancsnokságaival vagy alakulataival szemben nem, vagyis az utóbbiaknak nem előjárója, hanem rendfokozata szerint feljebbvalója.

A Szut. 172. pontjában előírt fogadtatás csak előjárókkal és az előjárók közül is csak azokkal szemben kötelező, akik az őrsre bementett szemle tartása végett érkeznek; a 173. pontban említett fogadtatás az állomáshelyre érkező minden szolgálatban levő (pl. kivizsgálásra érkező) előjáróval szemben kötelező. Feljebbvaló fogadtatása nincsen szabályozva, de helyesen teszi az őrsparancsnok, ha a csendőrügyészt — ha érkezése előre jelezve volt — szolgálati jelvényekkel az őrselhelyezés bejáratánál várja és ott nála őrsparancsnoki minőségében jelentkezik.

Ugyanezek érvényesek a csendőrséghez beosztott és az őrsre érkező orvosokra és állatorvosokra, valamint a honvédségi feljebbvalókra is, ha az őrsre érkezésükről az őrsparancsnok előzetes értesítést kapott.

A kerületi ügyész — ha a saját nevében levelez — az alattos csendőrparancsnokságokhoz meghagyásokat intéz.

173.

Milyen szemlélő előjárók mellé kell a csendőrségnél küldönc-tiszthelyettest vezényelni s hogyan kell felszerelve lennie. Milyen rendelkezések állanak fenn a zászlónak szemle alkalmával való kitűzésére?

Az a kérdés, hogy a csendőrségnél kinek jár küldönc-tiszthelyettes, nincs teljes szabadsággal rendezve. Erre nézve általában a Szolg. Szab. I. rész 54. §-a mérvadó. Ennek 495. pontja szerint a tábornoki kar tagjai, továbbá önálló és kikülönített parancsnokok mellé (osztályparancsnoktól fölfelé), ha szolgálatilag ideiglenesen állandó helyőrségükön kívül tartózkodnak, küldönc-szolgá-

latra tiszthelyettest vagy tisztet kell kirendelni, még pedig rendes körülmények között egyet. Tehát eszerint a szemlélő előjárók közül küldönc-tiszthelyettes jár a m. kir. csendőrség felügyelője helyettesének, a felügyelő mellé beosztott vezérőrnagynak, a kerületi parancsnokoknak és a nem a kerületi parancsnokságok székhelyén állomásozó osztályparancsnokoknak. Semmi sem indokolja azonban, hogy az egyik osztályparancsnoknak járjon küldönc-tiszthelyettes, a másiknak pedig ne. A m. kir. csendőrség felügyelője által esetről-esetre kiadandó külön rendelkezésre a Szut. 171. pontja szerint a Szolg. Szab. I. rész 558. pontjának 5. bekezdése alapján egy alantos tisztet parancsőtiszti szolgálatra, továbbá a küldöncszolgálatra szükséges tiszthelyetteseket, illetve tisztéseket kell kirendelni. Itt is rendezendő volna, hogy külön parancs nélkül hány küldönc-tiszthelyettes vezénylendő és hogy a parancsőtiszti szolgálatra vezénylendő alantos tiszt, ha ilyen nem volna, hogyan pótlendő.

A küldönc-tiszthelyettes öltözködésére a következőket kell szem előtt tartani:

Olyan osztályparancsnokság székhelyén, ahol őr nincs, a szemle alkalmával a szemlélő előjáró mellé kivezényelt küldönc-tiszthelyettes (csapatállományú irodai segédmunkás) felszerelését a Szolg. Szab. I. rész 54. §. 498. pontja határozza meg. A küldönc-tiszthelyettes tehát rendes körülmények között oldalfegyverrel és szolgálati jelvénnel legyen ellátva. Jegyzetkönyvvel is el kell látva lennie, bár a 498. pont nem eléggé szabatos fogalmazása szerint ez nem minden esetben szükséges. A 498. pont ugyanis azt mondja, hogy „minden küldönc-szolgálatba vezényelt egyén oldalfegyverrel és szolgálati jelvénnel, sőt a körülményekhez képest — különösen ellenség előtt — teljes felszereléssel, jegyzetkönyvvel is legyen ellátva”. Ebből az volna kiolvasható, hogy a jegyzetkönyv csak „a körül-

ményekhez képest” szükséges; csak hogy a 499. pont 2. bekezdése azt rendeli, hogy a kapott szóbeli parancs tartalmát a jegyzőkönyvbe is fel kell jegyezni, „amiből az következik, hogy a jegyzőkönyvre mindig szükség van, az tehát a küldönc-tiszthelyettes rendes felszereléséhez tartozik. Azt, hogy milyen oldalfegyvert viseljenek a kérdéses személyek, nevezetesen, hogy a gyalogtiszti kard viselésére jogosultak számára — ezen szolgálatban — a gyalogtiszti kard viselése kötelező-e, az dönti el, hogy számukra a gyalogtiszti kard viselése kötelezően elő van-e írva, vagy csak meg van-e engedve. Főtörzsőrmesterek, törzsőrmesterek és őrmesterek a gyalogtiszti kardot szolgálaton kívül visehetnek, sőt az Öltözeti táblázat, kényelmes öltözet 5. jegyzete szerint az ilyen rendfokozatú irodába beosztott legénység a rendes napi foglalkozásnál is viselheti. Mivel a küldönc-tiszthelyettesi szolgálat, szolgálat és az irodába beosztottak számára sem rendes napi foglalkozás, a gyalogtiszti kard viselése a küldönc-tiszthelyettes szolgálatba vezényelt törzsőrmestereknek és őrmestereknek meg nem engedhető, ők a gyalogcsendőr-kardot tartoznak viselni. A küldönc-tiszthelyettesi szolgálatba vezényelt főtörzsőrmesterek a gyalogtiszti kardot viselhetik, sőt a kérdéses esetben viselni kötelesek, mert a 121.087/eln. VI.—c. 1926. számú belügyminiszteri körrendelet 11. pontja szerint (Cs. K. 1926. 24. szám, 162. lap): „főtörzsőrmesterek — őrsszemlék idejét kivéve — minden oly szolgálati alkalommal, midőn lőfegyverrel felszerelve nincsenek, a gyalogtiszti karddal és derékszíjjal kötelesek megjelenni”. Más a helyzet, ha az osztály- vagy más tiszti parancsnokság székhelyén őr is van. Az nem lehet vitás, hogy oly állomáson, ahol csak őr van, a szemle alkalmával az esetleg küldönc-tiszthelyettesként kivezényelt főtörzsőrmester is gyalogcsendőr-kardot tartozik viselni. De a meglévő rendelkezések alapján nem

tudjuk eldönteni azt, hogy oly állomáson, ahol az örsön kívül tiszti parancsnokságok is vannak, az örsszemle ideje alatt küldönc-tiszthelyettesi szolgálatba vezényelt irodai segéd munkás főtörzsőrmester gyalogcsendőr-kardot viseljen-e, amint azt az idézett körrendelet megkívánja, vagy, hogy az örsszemle befejeztével az ugyancsak küldönc-tiszthelyettesi szolgálatba vezényelt örsbeli főtörzsőrmester gyalogtiszti kardot viseljen-e, amint azt ugyancsak az idézett körrendelet megengedi, sőt elő is írja. A körrendeletből az következik, hogy addig, míg a szemlélő az örsöt szemléli, minden küldönc-tiszthelyettesi szolgálatba vezényelt főtörzsőrmester, tekintet nélkül arra, hogy az örsre van-e beosztva, vagy nem, gyalogcsendőr-kardot viseljen, azalatt pedig, míg a szemlélő a tisztiparancsnokságokat szemléli, gyalogtiszti kardot, akkor is, ha az örshez tartozik. Mivel azonban így az illető főtörzsőrmesterek felfegyverkezésének módja attól a mellékes körülménytől függne, hogy a szemlélő örsöt szemléli-e, vagy nem örsöt, véleményünk szerint a kérdés eldöntése felsőbb intézkedést igényel. Szolgálati jelvényül a küldönc-tiszthelyettesi szolgálatba vezényelt törzsőrmesterek és őrmesterek a tölténytáskákat hordják, ugyanúgy a főtörzsőrmesterek is, ha a küldönc-tiszthelyettesi szolgálatban gyalogcsendőr-kardot viselnek, mert az Öltözeti táblázat szerint ügyeleti-, küldönc- és örszolgalatban a Szut. 206. pontja szerint kell öltözködni, vagyis úgy, mint a naposcsendőr. Azok a főtörzsőrmesterek, akik küldönc-tiszthelyettesi szolgálatban a gyalogtiszti kardot viselik, a már idézett körrendelet értelmében szolgálati jelvényül a derékszíjat viselik.

A lobogónak (vagyis inkább zászlónak) a laktanyára való kitűzése a szemlélő előljárók közül csak a csendőrség felügyelőjét illeti meg, mert a Szut. 171. (helyesbített) pontja szerint a Szolg. Szab. I. rész 588. pontjában fog-

lalt tiszteletadások csak az ő számára vannak előírva. Ezt a Szut. 137. pontja nem teheti kétségessé, mert igaz ugyan, hogy a Szolg. Szab. I. rész ott hivatkozott 559. e) pontját lehetne úgy érteni, hogy az minden vezérőrnagyi rendfokozatú szemlélőre, tehát a felügyelő helyettesére is vonatkozik, de a Szolg. Szab. I. rész 559. pontja az 558. pont folyománya, az ebben a pontban előírt tiszteletadások pedig a Szut. 171. pontja értelmében csak a m. kir. csendőrség felügyelőjét illetik meg.

26. §. ÜGYELETI, NAPOS, KÉSZÜLTSEGI ÉS KÜLDÖNC SZOLGÁLAT.

185.

Köteles-e a nős napos csendőr a laktanyában hálni, ha nőtlenek is vannak otthon és meg van-e engedve a nős naposnak, hogy étkezés céljából a lakására távozhassék?

A nős és nőtlen csendőr szolgálati kötelességei és azok teljesítésének módja között semmi különbség nincsen. Senki sem igényelhet magának a nőtlenekkel szemben kivételes elbánást azon a címen, hogy ő nős. A családi állapot magánügy, ahhoz a szolgálatnak semmi köze. A nős csendőrt a kincstár éppen úgy, sőt jobban fizeti, mint a nőtlent, természetes tehát, hogy a vele szemben támasztott követelmények is azonosak.

Ha azonban a kérdést a bajtársias belátás szempontjából nézzük, akkor helyesnek találjuk, ha a fiatal, nőtlen csendőrök a lehetőség szerint előzékenységet tanúsí-

tanak idősebb, nős bajtársaikkal szemben. Ha tehát pl. nős csendőr a napos s ha nőtlenek is vannak otthon, akik amúgyis a laktanyában alusznak, nem látjuk akadályát annak, hogy egyikük éjjelre a napos szolgálatot nős bajtársától átvegye, annál inkább is, miután ez különösebb terhet rendszerint nem jelent. Másnap reggel a nős a szolgálatot azután megint visszaveheti. Olyan esetben azonban, ha senki sincsen otthon, a nős napos természetesen a laktanyában köteles aludni.

A nős naposnak nézetünk szerint meg lehet engedni, hogy étkezés céljából a lakására távozhassék, mert a Szut. egyedül a 191. pont esetében e) alpont, vagyis szigorú készültség esetére rendeli, hogy a nősök az étkezés a laktanyába kötelesek vitetni. Azt, hogy a nős napos étkezés céljából mennyi ideig maradhat távol, az örsparancsnok határozza meg.

A Szut. 186. pont 2. bekezdés utolsó mondatában foglalt könnyítés természetesen a nős napost is megilleti.

A Szut. 185. pont 4. bekezdését sok örsön úgy értelmezik, hogy a nős csendőrök takarodótól a másnapi foglalkozás megkezdéséig egyáltalában nem kötelesek napos szolgálatot teljesíteni. Annak ellenére, hogy némelyik örsön a nősök és a nőtlenek létszáma körülbelül egyforma, a nőtlenségek kétszer, sőt háromszorannyi napos szolgálatot teljesítenek, mint a nősök. A nős napos sokszor nem is szól semmit a nőtlenségről, hanem a lakására távozik s a nőtlenségek csak akkor tudja meg, hogy naposnak van kiírva, amikor egyedül maradt otthon a laktanyában. Hogyan kell a Szut. 185. pont 3. és 4. bekezdését helyesen értelmezni és alkalmazni?

Az örsökön a napos szolgálatnak — a napos egyéb

tennivalói mellett — az a célja, hogy legalább egy csendőr mindig legyen a laktanyában, aki a panaszokat felveszi, szükség esetén az örsöt riadóztatja, távbeszélő- és rádió-ügyeleti szolgálatot tart, a kaput zárja és nyitja, a laktanyára felügyel, stb. Sem közbiztonsági, sem pedig katonai szempontból nem lenne megengedhető, hogy az otthon levő csendőrök a foglalkozási időn kívül ahányan vannak, annyifelé széledjenek és a laktanyát magára hagyják, mert ez egyet jelentene azzal, hogy az örs csak „hivatalos órák” alatt működik, azonkívül pedig megbénul.

Ha a csendőrség viszonyai ugyanolyanok volnának, mint a honvédségé, hogy t. i. a belső szolgálat ellátására és váltására mindig elegendő számú legénység állana rendelkezésre, akkor elegendő lett volna a Szol. Szab. I. rész vonatkozó rendelkezéseire utalni azzal, hogy a belső szolgálatot az örsökön is az ott előírtak szerint kell teljesíteni. Jól tudjuk azonban, hogy ez nem lehetséges. Az örsök átlag kis létszámúak, a csendőrök egy része állandóan külszolgálatban áll, a nősök a laktanyán kívül laknak, egyszóval, a napos szolgálat vezénylésében nem lehet előre meghatározott sorrendet betartani, hanem azt a csendőrt kell napos szolgálatba vezényelni, aki erre a célra éppen rendelkezésre áll.

A Szut. tekintettel kíván lenni a nősök családi érdekeire akkor, amikor az örsparancsnokot felhatalmazta annak a megengedésére, hogy a napost egy másik csendőr helyettesítse. A 185. pont 3. bekezdésének szövege szerint azonban erre csak akkor kerülhet sor, ha felváltását a napos csendőr kéri és ha van olyan másik csendőr, aki a helyettesítést hajlandó önként elvállalni. Előfordulhat ugyanis, hogy annak a csendőrnek, aki napos szolgálatba ki van írva, elintéznivaló magánügye akad s ezért megkéri az egyik bajtársát, aki úgyis otthon szándékozik maradni, hogy a napos szolgálatot vegye át tőle. Ha az

örsparancsnok ezt megengedi, a csere megtörténhetik s ha a helyettesítés négy óránál hosszabb ideig tart, a szolgálati havifüzetbe is be kell vezetni.

Ami a nőöket illeti, ezekre azt mondja a Szut. 185. pont 4. bekezdése, hogy őket, ha a laktanyán kívül laknak, a takarodótól a másnap délelőtti foglalkozás megkezdéséig mentesíteni kell a napos szolgálat alól, ha az örs szolgálati és létviszonyai a helyettesítést lehetővé teszik.

Azért köti a Szut. ezt a rendelkezést 12 főnél kisebb létszámú örshez, mert nagyobb létszámú örsön a napos szolgálat ugyanarra a csendőrré rendszerint csak hosszabb időközökben esik, ellátása tehát a nő csendőrökre sem jelent különös megterhelést, másrészt pedig azért, mert nagy örsökön a napos szolgálat sokkal több tennivalóval jár, mint a kisebbeken, nagy örsön tehát a napos helyettesítése nemcsak formaszerű, hanem elég tennivalóval járó feladat, amellyel minden csendőrt, családi állapotára való tekintet nélkül, egyformán kell megterhelni.

A 12 főn aluli örsökön a Szut. kedvezményben kívánta részesíteni a nőöket akkor, amikor őket az éjjeli napos szolgálat alól a lehetőség szerint mentesítette, de természetes, hogy ezzel a kedvezménnyel a nőöknök nem szabad a napos szolgálat minden terhét egyedül a nőtlenekre hárítaniok. Nem lehet tehát a szolgálatot a Szut.-ra hivatkozva úgy kezelni, hogy mindig csak a nőtlenek tartsanak napos szolgálatot, a nőök pedig soha, hogy a nőök az éjszakát mindig otthon töltsék, a nőtlenek pedig sohase jussanak szabadidőhöz, mert amikor szolgálatmentes idejükben kimenőhöz juthatnának, akkor a nőök helyett napos szolgálatot kell teljesíteniök.

Ha van az örsön olyan nőtlen csendőr, aki amúgysem szándékszik aznap kimenni, bizonyára szívesen elvál-

lalja nő csendőre helyett a napos szolgálatot. De ha a nőtlen csendőr, aki több napon át szolgálatban volt vagy napos szolgálatot teljesített, szabadidejében néhány órát a laktanyán kívül óhajt tölteni, ebben őt nem lehet csak azért meggátolni, hogy átvegye a napos szolgálatot egy olyan nő csendőrtől, aki esetleg egy-két héten át is mentes volt az éjjeli napos szolgálat alól. Vagyis: a Szut. említett rendelkezése szerint természetes, hogy a nőtlen csendőrök, akik a laktanyában laknak, valamivel több napos szolgálatot teljesítenek, mint a nőök, de ennek nem szabad oda fajulnia, hogy a napos szolgálat minden terhét csak a nőtlenek viseljék, a nőök pedig teljesen mentesítve legyenek alóla. A Szut.-nak azt a feltételét tehát, hogy a 185. pont 4. bekezdését csak akkor lehet alkalmazni, „ha az örs szolgálati és létszámviszonyai a helyettesítést lehetővé teszik“, úgy kell érteni, hogy mindaddig, amíg az örsön olyan szolgálatmentes nőtlen csendőr van, aki a laktanyából amúgysem óhajt eltávozni, vagy akinek — pl. másnapi szolgálatteljesítés miatt — az örsparancsnok takarodón túl kimaradást nem engedélyezhet, a napos szolgálatot takarodótól a másnapi foglalkozásig nőtlen csendőr teljesítse. Ha azonban nincs ilyen csendőr, vagy ha az otthon levő nőtlen csendőr, aki egyébként nem következne napos szolgálatra, kimaradást kér és az örsparancsnok azt engedélyezi, akkor a nőök valamelyikét kell napos szolgálatba vezényelni.

Ennek a kérdésnek szabályozása az örsparancsnok dolga, akinek a nő és nőtlen alárendeltek érdekét egyformán kell a Szut. szellemében szem előtt tartania. A napos szolgálat vezénylését egyébként a szárnyparancsnok urak is figyelemmel kísérik s ha valahol a nőtlen legénység rovására helytelenséget tapasztalnak, bizonyára megadják az örsparancsnoknak a szükséges irányítást.

28. §. ÖLTÖZKÖDÉS ÉS FELSZERELÉS.

204.

Helyi szolgálatba vigyen-e magával járőrtáskát és szuronyhüvelyt a járőr?

A Szut. 204. pontjának második bekezdése elrendeli, hogy az örsállomáson kívül minden szolgálatot járőrtáskával és szuronyhüvellyel kell teljesíteni. Ebben benne van az is, amit a Szut. külön nem mond meg, de a fentiek után fölösleges is volna megmondania, hogy t. i. helyi szolgálatba a járőrtáskát és a szuronyhüvelyt a járőrnek nem kell magával vinnie. Ez természetes is, mert a helyben szolgálatot teljesítő járőrnek nincs szüksége egyikre sem, illetve, ha esetleg szükségessé válna, módjában áll pár perc alatt a laktanyába menni s ott járőrtáskával és szuronyhüvellyel felszerelni magát. Erre természetesen csak akkor kerülhet sor, ha valami rendkívüli oknál fogva a járőrnek az örsállomáson kívül kell folytatnia a szolgálatot.

29. §. VEZÉNYLÉSEK, ÖSSZPONTOSÍTÁSOK ÉS DISZKIVONULÁSOK.

214.

A Szut. 214. pontja szerint az áthelyezett vagy tartósan vezényelt nős csendőröket 8, a nőtleneket 3 napi szabadság illeti meg, amely a rendes szabadságba nem

tudható be. Kérdés: miért tesz az utasítás különbséget nős és nőtlen között, kell-e szabadságolási igazolvány az ilyen szabadsághoz s mit jelent az, hogy az ilyen szabadság a rendes szabadságba nem tudható be?

Az áthelyezés vagy tartós vezénylés költözködéssel jár. Ha valaki végérvényesen vagy hosszabb időre állomáshelyet változtat, mindenét, vagy legalább is sok mindenét magával kell vinnie új állomáshelyére. Amellett a hosszabb időre való avagy végleges távozás szükségessé teszi, hogy az érdekelt a magánügyeit rendezze s mindezekhez időre van szüksége. Azt nem kell fejtegetni, hogy a nősöknek ilyen esetben több a tennivalójuk, gondjuk-bajuk, mint a nőtleneknek. Ezért van különbség a szabadság időtartamában. Lényegében ez nem is szabadság, hanem csak bizonyos idő, amelyet az áthelyezett vagy tartósan vezényelt a magánügyei intézésére fordíthat. Szabadságolási igazolványra szükség van, mert ez idő alatt az új állomáshelyre is el kell mennie, hogy tájékozódást szerezzen a lakás- és egyéb viszonyokról s akkor igazolnia kell azt, hogy jogosan hagyta el előbbi állomáshelyét. Az ilyen szabadságot nem tekintik az előljárók rendes szabadságnak s így az egyébként igénybevehető szabadság éppen úgy kérhető, mintha áthelyezésben, illetve tartós vezénylésben s ezzel kapcsolatos szabadságban nem részesültek volna. Az áthelyezési szabadság a szolgálattal kapcsolatos személyi változással jár együtt s így az évi rendes szabadságba nem is számítható be. A szabadságolási igazolványt az a tiszti parancsnokság állítja ki, ahonnan valakit áthelyeznek vagy tartósan vezényelnek.